

JANA ČERNOHLÁVKOVÁ – ŽIVOT A SMRT
(Výtvarná soutěž Pardubické střípky 2011)

NA SLOVÍČKO SE ZDEŇKEM JIRÁSKEM

Zdeňk Jirásek píše básně (nedávno vydal sbírku *Dívka s Koblížky*) i povídky (publikoval je v bulletinu *Kruh*), a je obětavým organizátorem „Laskavých večerů“ ve Slatiňanech, kam si zve zajímavé osobnosti zvláště z literárního světa, jejich kvalita i počet (blíží se již k jubilejní stovce) si zaslouží, aby se o nich psalo. Jeho odpovědi na naše otázky si jistě rádi přečtete.

Jak a kdy jste přišel na myšlenku pořádat Laskavé večery ve Slatiňanech a jak to všechno začínalo?

Bylo to někdy koncem roku 2002, když jsem po několikáté zcela bez úspěchu žádal město Slatiňany, aby více podporovalo kulturu. V jednom svém dopise jsem napsal, že Slatiňany jsou kulturně mrtvé město. A když jsem pak dostal odpověď, že to není pravda, protože „v loňském roce se u nás konaly tyto akce: 6 x stříbrná svatba, 4 x zlatá svatba, vítání občánků, slavnostní předávání občanských průkazů, výstava hub a zájezd do Prahy na koncert Heleny Vondráčkové“, řekl jsem si, že už nebudu kritizovat město a budu něco dělat sám a za své. A když v roce 2003 vznikla ve Slatiňanech kavárna, dohodl jsem se majitelkou a v březnu toho roku jsem udělal první pořad. Tehdy tam četl Lubomír Macháček a na kytaru hrál domácí Petr Šotta. Pořad měl úspěch a tak se to rozjelo. Dělal jsem to bez IČ, razítka, dotací, grantů, jen jsem do klobouku vybíral dobrovolný příspěvek. A když mi tam přijel Alfréd Strejček, Jitka Molavcová, Jaroslav Hutka, Jan Matěj Rak, Zdenka Lorencová, tak jsem nikdy nevybral dost peněz a pocítila to rodina. Přesto mě to bavilo a byl jsem hodně smutný, když po 20. Laskavém večeru kavárnice svůj podnik zavřela. Pár měsíců jsem se odmlčel a pak mi město nabídló tzv. Společenský dům, což je sálek pro asi 50 diváků. Na ty mé, klubové, akce zcela postačující.

O čem Laskavé večery jsou, jak vybíráte hosty, jak je získáváte a co jim nabízíte?

Laskavé večery jsou literárně hudební pořady. Snažím se držet určitou úroveň a takříkajíc nepoklesnout do nějakého „nováckého show“. Protože mám blízko k poezii, dělám pořady především poetické. Ale tím nemyslím, že by to muselo být jen recitování básní. Za ty roky a ze 97 pořadů toho zaznělo už mnoho. Četla se próza i poezie, hrálo se divadlo, probíhaly besedy, zpíval pěvecký sbor, hrála rocková kapela, zazněl jazz, folk, lidovky, hrála se klasická hudba. A s výběrem hostů je to nyní už celkem snadné. Můj adresář je plný jmen lidí, o kterých vím, že do Slatiňan rádi přijedou a další se mi průběžně ozývají. Někdy je pro mne bolestné, že musím někoho odmítnout. Hůře se mi odpovídá na otázku, co jim nabízím. Tak každý dostane dva chlebičky, černou kávu, zelený čaj nebo červené

víno. A na jednu až dvě hodiny sál s diváky. V případě zájmu pak ještě nocleh ve svém domě. Horší je to s penězi. Já dostávám od města 15 až 20 tisíc na rok, to jest na 11 až 12 Laskavých večerů. Proto střídám profíky s amatéry, ale i těm profíkům to někdy s bídou zaplatí cestu. Naštěstí pořád existují umělci, kteří přijedou, předvedou perfektní výkon a nic za to nechťejí. Alespoň tu cestu se ale snažím zaplatit každému.

Pomáhá vám někdo s organizací a přípravou?

Tak již jsem zmínil finanční příspěvek města. Městu patří také sál a každý pořad tam kmitají dvě pracovnice z knihovny. Ty všechny diváky obslouží vínem, kávou nebo čajem a po skončení počkají, až se sál vyprázdní, což někdy trvá neboť lidé ještě sedí, popíjejí a povídají, a pak musí vše uklidit a umýt. Já se tak zabývám jen vlastním uměleckým programem. Ale vlastně ne, já také připravuji čaj. Chodím do sálu hodinu a půl před začátkem a připravím do termosek čaj z chrudimské čajovny Luna, která je tak jediným sponzorem.

Které nejzajímavější hosty jste na Laskavých večerech měl?

Jé, těch bylo. Těžko je mi někoho jmenovat, protože tím můžu ukřivdit jiným. Vždyť dohromady se jich u nás představilo více než 200. Zmíním především ty bohužel již zemřelé. Dvakrát u nás četl básně Ivan Martin Jirous, nezapomenutelný večer jsme strávili s MUDr. Jaroslavou Moserovou a rád vzpomínám i pardubického Jana Buráce Buryánka. Jedním z nečastějších hostů je Fred Strejček, se kterým jsem se kdysi seznámil díky atletice, úžasný vypravěč je Václav Větvička a doslova vichřici připomíná temperamentní Jana Koubková. No, a celé Slatiňany dnes už milují Přemysla Ruta a jeho partnerku Markétu Potužákovou. Jakou ti dokáží udělat legraci ať už čtením nebo u piana. Byly ale pořady i vážné až vzdělávací, to když přijel např. Václav Cílek. Vzdělávací jsou svým způsobem i antidiskotéky Jiřího Černého. Ale už jmenovat nebudu. Tedy ještě pár našich společných přátel – František Uher, Marta Urbanová, Petr Musílek, Ladislav Pecháček, Ladislav Vondrák, Josef Krečmer, Martin Videnský nebo Josef Lukášek.

Předpokládám, že máte stabilní publikum. Jak to tedy vypadá s účastí?

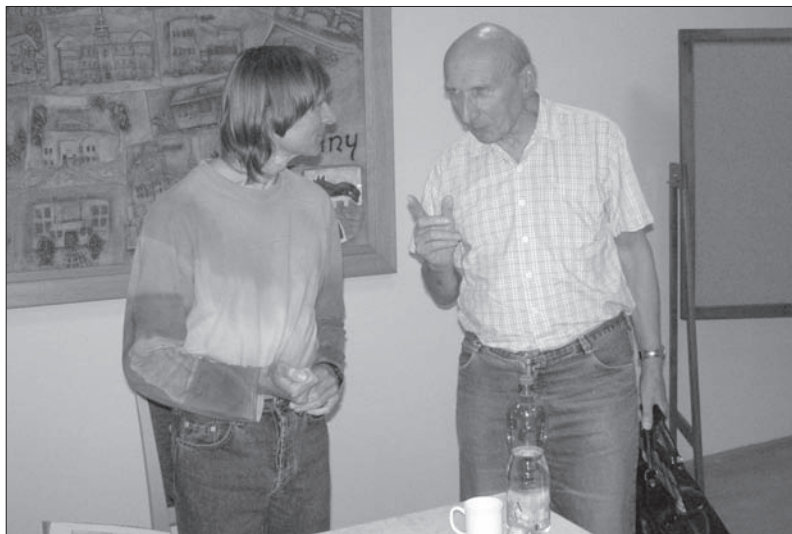
Průměrná návštěva je něco mezi 30 a 40. Někdy je narváno, někdy přijde o něco méně, ale pod dvacet to klesne jen výjimečně. Prý si každý pořadatel musí vyzkoušet jaké to je, když mu nikdo nepřijde. Mně se stalo jednou, že přišli čtyři diváci. To bylo velmi nepříjemné a nikdy jsem se nedozvěděl proč se tak stalo. Ale naštěstí se to od té doby neopakovalo. Za poslední asi tři roky přišlo jen jednou méně než dvacet lidí. Častěji je ale nutné si místa předem rezervovat. Pokud jde o složení publika, převažuje střední a starší generace a mírně ženy. To je taková stabilní skupina, která má místa v sále rezervovaná na celý rok. Ti

mladší si vybírají podle hosta. Když je někdo zaujme, tak přijdou. Třeba na J. H. Krchovského sál zaplnili gymnazisté.

Zklamal vás někdy nějaký host?

Nerad vzpomínám na dva Laskavé večery. Jeden slavný písničkář se před koncertem a během něho notně posiloval vínem a pak mu nebylo vůbec rozumět. To lidi odcházeli dosti rozladěni. A pak jistý, mediálně známý, spisovatel a psychiatr. Ten to vzal jako prezentaci vlastního Já. Vůbec nenechal zahrát skvělé hudebníky, kteří za jeho zády čekali, až jim dá prostor, jak jsem se předem dohodli. Až když definitivně usoudil, že v sále už všichni dostatečně vědí, jak je skvělý a muzikanti si mohli konečně zahrát, tak se naprosto nevázaně nahlas bavil s nějakým známým a hudební produkci rušil. Více takových pořadů a stal bych se jeho pacientem. Naštěstí byly jen dva.

Děkuji za odpovědi, Milan Dušek

Zdeněk Jirásek a Jiří Černý

ZDENĚK JIRÁSEK

Neprosím se o dlouhý věk

Ten do vínku mi nebyl dán
Snad, jak bych to jen řek...
Aby rozum byl mi zachován

Nebylo mi shůry dáno

A v apatice
vyprodáno

PIHATÁ

Jak tak šednu
toužím políbit každou tvoji pihu
O každé napsat báseň jednu
O tvých pihách knihu

KVĚTINÁŘCE

Musím už říci vám to jednou
Spoustu krásných věcí tu máte
Vedle vás však všechny blednou
Vy převyšujete je mnohokrát

(Ze sbírky Dívka s koblížky)

CHODÍ PEŠEK OKOLO

JAN DVOŘÁK

Ne. I když si pořádně zajdu, už nebudu chodit Zadní ulicí kolem domu pana Peška. Nemohu projít, abych ho nepotkala, takže bych přísahala, že na mě čeká. Hned se šine svým pajdavým krokem k zrezivělému plotu, opře o něj dlaně, zlověstně zasvítí vyhasínajícíma očima a chrchlavě zasípe:

A kdopak nám pošlapává chodníček? Šeredný holčiček!

Pak se zdouhavě chechtá svým škobrtavým slovům a mému rozladění, které mně z tváře činí ošklivou červenou kouli. Svrasklou, posetou vřídky a dolíčky. Nevadí, i kdybych byla sebekrásnější, což nejsem, vždycky by mě přesvědčil o opaku. Z jeho posmívání vyzařuje jakási čarodějná moc. Určitě by mě dokázal přetvilit třeba do psa a přivázat u sebe k boudě a úplně ovládat. Hrozně se bojím pana Peška, o němž skoro každý hovoří jako o nešťastném a dobrodušném staříkovi. Sousedí oceňují jeho „koláčové dny“, v nichž peče pro celou ulici makové, tvarohové a povidlové kousky a zbůhdarma jimi podarovává kohokoli. Navenek tedy vypadá, že má srdce ze zlata, ale já vím své a nikomu se s tím nesvěřuji.

Kromě babičky.

Té barvitě vypravuji o strachu z pana Peška a ona mě pozorně poslouchá, jakkoli se často stává, že si při mých tirádách rovněž schrupne. Probouzí se však s pousmáním a omluvou. Říká:

Promiň, že jsem si na chvilku odskočila do věčnosti. Ale zatím jsem se ještě vrátila. Vidíš.

Vidím. A nedovedu si představit, co se stane, až se zlatá babička jednou z té procházky nevrátí jako strýček Sirůček, jemuž nešťastní příbuzní olíbávali mrtvou tvář a já marně čekala, že se pojednou vzbudí a odmítne příval vlhkých pus. To cícání je nehygienické, tvrdí maminka, která vůbec odmítá okázalé důvěrnosti. Dobře vím, že když mě musí někdy pohlédit, drhne si potom dlouho své krásné dlouhé bílé ruce.

Nesmíš se Peška bát. Nesmíš se bát lidí. Radí babička příliši obecně na to, aby mi nějak pomohla.

Nesmím se Peška bát, opakuji si nejmíň tisíckrát, ale strach vzrůstá.

Tak jsem se rozhodla pro tu nepříjemnou zajížďku. Nemyslete si, že je pro mě bez nástrah. Hned na začátku Polní ulice stojí zarostlý domek, z něhož se ozývají vrzavé zvuky jako z potápějící se lodi. V chátrající stavbě prý nikdo nebydlí, klukům proto slouží k výzkumným výpravám. Co tam objevili, nevím, ale při míjení korábu raději přidávám do kroku. A vida! Onehdy jsem spolu s šelestěním listů zaslechla smích pana Peška. Ne, nezmýlila jsem se, věřte. A tak jsem se dala do běhu, klopytla o obnaženou vodovodní trubku a natáhla se na chodník. Otréla jsem si kolena a ruka hrozně bolela. Nepříjemné cukání bych ještě snesla, horší byl pohled na krvavé skvrny, zhyzděné vtisklým šterkem. To by se pan Pešek rozradostnil. K červené kouli kuličky ještě mramorované hůlky nožičky.

Skoro bych řekla, že pan Pešek pro mě začal představovat nositele veškerého zla, které mě postihuje, takže když se mně často ve škole zatoulala paměť a já nedokázala odpovědět i na jednoduché otázky, vinila jsem z toho výpadku nepotlačitelné myšlenky na nebezpečného muže.

Utíkal za mnou, honil mě a já nemohla popadnout dech.

Uklidni se, vždyť se úplně dusíš, polekal se pan učitel mé oteklé tváře, mé červené koule.

Namočil si svůj vlastní kapesník a svažil jím mé čelo, což mě tak dojalo, že jsem mu mimoděčně políbila vlídnou ruku a úplně zapomněla na mamčinu varování. A kluci mě po hodině pronásledovali a chtěli taky nějaký otisk rtů a já jim utekla a dlouho se toulala ulicemi Jasanovou, Horní a Rašínovou, neboť jsem se bála vkročit jak do ulice Zadní, tak i do původně spásné Polní. Jenomže vzhled těch spatřených stavení, silnic i chodníků si byl tak podobný, že jsem všude narážela i na stín pana Peška. Vskočil do mého stínu a pochodoval v něm a já se přizpůsobovala jeho podobě – a místo mladého krůčku jsem vytvářela plouživé kulhání, až mě jakási hodně dospělá chodkyně musela napomenout.

Pověděla:

To se ti to vysmívá, když jsi mladá a ještě tě nic pořádně nebolí.

Chtěla jsem jí odpovědět:

Nechci kulhat. Potřebuji zalhat.

Ale věděla jsem, že by nepochopila mé věty, kterým jsem ani sama nerozuměla, proto jsem vzala nohy na ramena a pelášila, jakkoli běh nemám ráda, neboť mě dusí. Běhá-li se v hodině tělocviků, stěžuji si na holčičí problémy a vyjde-li výmluva, v klidu pozoruji nadýmové závodníky. A najednou jim začnu závidět jejich schopnost před každým utěci. Ale přesto bych neměnila. Raději žiji v ústraní, ve škole jsem vystupovala s dramatickým kroužkem v hře o dvou dobrotivých hrdličkách, jednu jsem s úspěchem představovala, ale tak jsem se styděla, že jsem

jako obvykle rudla a potom mi začal vypadávat text, tudíž jsem si musela vymýšlet svůj, a tím jsem zmátla partnerku. Dvě přátelské hrdličky byly tak pomotané, že rozesmály publikum, jakkoli šlo o vážné představení. A nakonec se mi ještě navíc zdálo, že z místa, kam jsem nechtěla pohlédnout, chrochtá úděsný Peškův smích. Bylo to děsivé a od té doby jsem zrušila své vystupování ve školním divadle.

Mamka to nelibě nesla.

Kroutila nade mnou hlavou.

Pravila:

Holka /a to oslovení několikrát zopakovala, až přerostlo skoro do nadávky/. Tedy: Holka, holka, holka. Co ty budeš jednou dělat. Na klavír ani na housle už nechodíš, tanečky tě nebaví, sport tě neposiluje, ale vysiluje...přestáváš i hrát...Atakdale.

Maminka měla schopnost trvale mě uzemňovat a předstírat, že mě naopak povzbuzuje a provokuje k činnostem a aktivitám.

A já jí trpělivě naslouchala a v mysli ještě rozšiřovala své problematické rysy. Ano, jsem i bojácná, utáplá, nevybojná, zasmušilá, když se to tak vezme, můžete mě řezat na kousky, žádný poklad neobjevíte.

Ale nadšeně jsem pozorovala třeba oblohu a snila o astronomickém dalekohledu; pohled jeho prostřednictvím do útrob planet při exkursi mě natolik zaujal, že jsem dočista ignorovala bručící frontu, která se za mnou počala vytvářet. Netrpělivý výzkumník mručel, že sice kvituje můj zájem, ale musím mít též ohled na druhé. Ohled na druhé nebo třetí a desáté – tak je to vždycky, když něco začnete brát v životě vážně.

A ještě musím dodat, že na té obloze jsem nezahlédla pana Peška. Ani jedna hvězda se po něm nejmenovala. Heč nebo cha! Schválně se vrátím na původní trasu, zastavím se před jeho vchodem, vyslechnu jeho koulování, nebudu se smát ani brečet.

Jen řeknu:

Na zemi je vám hej, ale do nebe se nedostanete.

Dny utíkají, letmo na sebe mrkám do zrcadla, pozoruji, že moje tvář nabývá pevných rysů, dětská rozklepanost mizí. Chvillemi předvádím na té skelné ploše, co mám na srdci – a sleduji, jak po ní přeskakuje a plave a troštjuje se docela obstojná holka, holka, holka. A jak se z maminičky nadávky klube sebevědomé oslovení...

Pozorování babiččino:

Děvče, rosteš do krásy, ale pozor – z oblohy přicházejí také blesky a ty povalí i letitý strom.

Vědoucně příkvyvuji, neboť radám starších se nemá odporovat...

V každém případě je však jasné, že proces růstu mě začíná osvobozovat. Měním i vzhled svého pokojíku, pod záminkou opotřebovanosti se zbavuji infantilních

hraček, s nimiž si moje přítelkyně dosud povídají. Proto jsem ohmataná zvířátka a umaštěné panenky nemusela vyhazovat, kamarádky si je odnesly, zejména pohádek milovná Anežka, která mě místo díky varovala s téměř dospěláckou výhrůžností a rázností.

Mluvila:

Že se nebojíš jejich zlosti. Co když se ti pomstí?

Jaképak zlosti. Jaképak pomsty. Litovala jsem spíš toho, že se už nikdy nevrátí radost, s jakou jsem je přijímala do „své rodiny“. Na druhé straně mě každá odhozená věc a každý centimetr výšky činily samostatnější a odvážnější.

A tak posléze přišla i chvíle, kdy jsem došla opět do výchozího bodu v Zadní ulici.

Bláhově jsem si myslela, že nastal čas, kdy se přestanu bát pana Peška.

Odvážným krokem, stále bližším ženskému, jsem metr po metru zdolávala nástrahy dlažebních kostek, až jsem konečně uviděla maják svého strachu. Zpozorněla jsem a ještě víc začala vyladovat svou formující se budoucí podobu. Pečlivě učesané vlasy nerozhodil ani sílící prudký vítr, nerozhazovala jsem rukama, usilovala jsem o pevný a sebevědomý výraz. Řasy se spouštěly s pravidelností, zkrátka a dobře – ulicí šel někdo, kdo překonal hranici obav a nejistot. Alespoň jsem si to myslela a pohledy mimojdoucích to k mé radosti stvrzovaly.

Posléze jsem připlula do osudné zátoky.

Stavení pana Peška od doby, kdy jsem kolem něj procházela naposledy, úděsně zchátralo, plot byl téměř zhroutčený, fasáda se drolila a ve velkých kusech odpadávala, takže všude odkvetlo zdívo, záhony ovládal plevel, spravovaná střecha byla v jednom místě děravá, dřevěné obklady kousala plíseň... Zdálo se mi, že z toho obávaného prostoru, padajícího do tmy, vyzraňuje strašidelný chlad.

A stalo se.

Místo zadostiučinění mě počal rdousit soucit.

A strach se znásobil, i když jsem k němu neměla rozumný důvod.

Vždyť dřív pevný hrad směřoval k neodvratnému zániku... A jeho pána jsem ani nezahlédla, ačkoli jsem kolem domu bloudila dobrou hodinku...

Pan Pešek?

Sousedé mi řekli:

Chudák starý! Přestával vidět, slyšet, pomalu sám nevlzl do kalhot! Nikoho už neměl.

Musel do útulku.

Pan Pešek!

Už se ho není třeba bát.

Ano.

Nemusím se pana Peška bát!

Ale já se ho bojím víc a víc.

Víc a víc – když si vybavuji umírající dům...
Víc a víc – když nevidím vidím starého, slepého, hluchého odcházejícího pana
Peška...
Pešek chodí stále okolo...Nebojí se nikoho...
Jen my se ho bojíme...Stále...

O ŠTĚSTÍ

ANTONÍN ŠLECHTA

Tuhle mi jeden jednou povídal (nazvěme ho pro názornost zpytavec) podívejte na ně, na chudáky, urputně se pachtí a ženou za štěstím, nevědouc ani, co to vlastně je. Jemné pohrdání zvonilo mu hlasem.

Otočil jsem zraky a zastavil je na čele filosofově řkouc, ale já vím, co štěstím je a oni, mávnul jsem ledabyle rukou k davu, to vědí také ač třeba mlhavě. (Mne nenazývejme nijak. Názornost nenázornost).

Zpytavec zpytavě zpytoval má slova. (Ale fuj, zanechme raději všech jmen - pro zřetelnost). Promluvil, co štěstí znamená, to nikdo neví, ani oni a na pomoc bral si všechny dav, o to méně potom vy. Máte-li však co říci, tedy mluvte.

Hovořil sverepě, čelo mračil, bojovností svíral pěsti. Odpovídám chvatně.

Viděti rakev klesati v hrob, rakev s tělem děda, tu poté slzy vnuků platí mi co štěstí.

Klouže-li lano dlaní syna, aby rakev s matkou na dně hrobu měkce spočinula, tu potom synovy slané slzy platí mi co štěstí.

Zaprší-li hlína z hrstí dětí a vnuků na víko rakve s vaším mrtvým tělem, tu štěstí vaše bude měrou plné.

Tvářil se ukrutně (zde každé pojmenování jeví se nevýstižné), nasupil obličej a odloživ slušné vychování, častoval mne hrubostmi. Poté, co hněv vyčistil jeho mysl, stále ještě rozechvěle, položil mi otázku. Platí-li pro tebe toto za štěstí, co potom zdá se ti, býti neštěstím?

Kope-li děd, znaven léty, hrob vnukům a dcerám, tu slzy smáčejí hřbety jeho rukou, platí mi za neštěstí.

Svírá-li otec mrtvou dceru v náručí nebo matka syna na smrt posílá, tu jejich hořké slzy platí mi za neštěstí.

Nemohou-li děti, sami již pod chladnou tíhou hlíny, spustit v hrob rakev se svými rodiči, to platí mi za neštěstí.

Ztichlý filosof (já zapomněl se mu představit a on pro slzy mne nepoznává)
mlčky stojí, snad ještě cosi očekává.

Možná ode mne, možná od vás, možná od sebe.

VĚRA KOPECKÁ

Miniportrét

Františku Uhrovi

Tvůj jazyk
jak dětský balón hravý
Na jazyku
sladkost mateřštiny
U temene
hořkost pravd
Moudrost ve slovech
jak perly v lastuře
S úsměvem
dálkou cest
trnitým údolím života

Železniční trať v Bielawě

Po zrezivělých kolejích
už dávno neduní
kola vlaku

Chomáče bavlny
odvála vichřice času

Rozpadající se pražce
vypalované sluncem
prorostlé stébly trav

Osamělý chodec
kroky počítá
do nikam

HRDINA

VLADIMÍR SOKOL

Byla to zaplivaná knajpa na samém okraji malého pohraničního městečka. Ale v tomhle dusném odpoledni se mi nechtělo jít dál a vzal jsem zavděk i tímto nepřilíš vábným hostincem. Jen když se tu dalo svlažit hrdlo.

Vstoupil jsem dovnitř a rázem se ke mně obrátily zraky všech přítomných, ve zpola plné místnosti. Nedivil jsem se tomu. V těchto neklidných dobách nebylo nikdy jisté, kdo rozrazí dveře. Když však hosté uviděli jen zavalitého muže pozdně středních let, se značně prořídlymi šedivými vlasy a jen s poutnickou holí, zase se vrátili ke svému hovoru a pití. Zamířil jsem do jednoho volného rohu proti dveřím, opřel svou hůl o stěnu za sebou a poručil si korbek piva.

„Něco k jídlu?“ otázal se hostinský.

„Zatím ne, možná později,“ odpověděl jsem a zhluboka se s chutí napil. Pak jsem s úlevou natáhl nohy pod stolem a opřel se o dřevěnou stěnu. Několikahodinová cesta mi dala zabrat!

„Kde jsou ty časy, kdy jsem šel od rána do soumraku a večer ještě protančil s vesnickými děvčaty? Stárneš, hochu!“ pomyslel jsem si. Noci strávené na chvoji v lese, jen pod příkrývkou tmy, se také podepsaly na kloubech a svalech pravidelnou ranní ztuhlostí. Nedá se nic dělat, měl bych se poohlédnout po nějaké šikovné vdově, která by mi, za pomoc v hospodářství, poskytla vždy večer zahřátou postel a ráno namasírovala záda a ramena. Můj tulácký život se chýlí asi ke konci!

Otřel jsem si zpotené čelo a znovu se napil. Kývl jsem na hostinského, aby donesl další pivo. Původně vyschlé hrdlo začalo zase fungovat tak, jak má. Zaposlouchal jsem se do sílicího hovoru od vedlejšího stolu. Vysoký muž středních let, podle držení těla možná bývalý voják, právě praštil pěstí do stolu a rozčileně nahlas pronesl: „A já vám říkám, že jsem byl od něj pár kroků! Tak, sakra, musím vědět, jak Duch lesa vypadá! Já tvrdím, že je o hlavu vyšší než já a ramena a svaly má jak nějaké bajnej silák. Sám jsem viděl, jak jediným seknutím rozťal nepřátelského jezdce, že se mu zbraň zarazila až o hrušku sedla. Jó, kdybyste mohli vidět to, co já! Už jsme tenkrát měli namále. Nepřítel nás začal obklíčovat a smrtící kruh se svíral čím dál víc. Najednou se z nedalekého lesejka vyřítíl hlouček jezdců a v jejich čele on! Na vysokém bílém koni, s vlajícima zlatejma vlasama pod nízkou přílbou bez ozdob a stříbřitá lancea v jeho ruce se kmitala tak, že oko nestačilo ten pohyb zachytit. Ale tam, kudy projel, zůstala jen mezera po mrtvejch nepřátelských vojácích! Panebože, to byl bojovník! Jeho přátelé taky nezůstávali pozadu a tak jsme tenkrát tu bitvu zvrátili ve svůj prospěch v několika minutách. A to jen díky Duchu lesa a jeho družině! Já vám říkám, že nebejt jeho, kdo ví, jak by ten vpád nepřítel do našeho království dopad. Vždycky se objevil se svejma jezdcema včas tam, kde bylo nejhůř! Jen si vzpomeňte, jak tu onehdá vyprávěl ten poutník, že obklíčení sídelního města skončilo jen díky tomu, že Duch zničil jednu v noci nepřátelský obličací stroje!“

Vypravěč se odmlčel, aby se zhluboka napil. Jeho společníci pokyvovali hlavami, ale jeden z nich po chvílce namítl: „Máš pravdu v tom, že Duch lesa určitě udělal pro naši zemi hodně. O tom nemůže bejt pochyb. Ale teď si ty vzpomeň, že ten poutník taky říkal, že Duch je spíš menší a podsaditý!“

První řečník se opět rozčlil: „Prosím tě, kdo ví, co viděl! Ty obličací stroje byly zapálený přece v noci! A já ho viděl ve dne, na vlastní oči. Pár kroků od sebe a ne z hradeb města! Budeš věřit mně, svému sousedovi nebo nějakému tulákovi?!“

Spolustolovníci svorně souhlasně zamručeli, že mu věří a bývalý voják se uklidnil. Už mírnějším hlasem pronesl: „Duch lesa je hrdina! A to, co dokázal, nemohl přece zvládnout nějaký skrček! To je snad jasný! Tak a na zdraví Ducha lesa! Ne, chlapi?“ Cinkot cínových korbělů zakončil vzrušenou debatu.

Začal jsem přemýšlet, jestli nepožádám hostinského o pokoj a nepřespím do rána tady, když se rozlétly dveře a do stěny za nedávno debatující skupinou se zabodl šíp! Téměř zároveň s ním se objevila v místnosti trojice vojáků. Zřejmě jeden z mnoha hloučků rozprášené nepřátelské armády. Dva zůstali s tasenými meči stát u dveří a ten, který vystřelil z kuše, postoupil dopředu a řekl: „Nikdo se ani nehne a nepoteče krev! Chceme jen jídlo a pití. Hostinský, půjdem spolu do kuchyně a dáš nám nějaký maso, chleba a pár lahví dobrého vína. Ale žádný hlouposti, jestli chceš zůstat naživu, jasný?!“ Po těch slovech vytáhl z opasku ošklivě vypadající velkou dýku a vykročil směrem ke strnulé postavě za pultem.

Věděl jsem, že jestli mám něco udělat, musím teď, dřív než voják přiloží zbraň ke krčmářově krku. Když docházel ke mně, uchopil jsem za spodní část svoji hůl a druhým koncem jej udeřil prudce do podbřišku. Zhroutil se jak hadrová panenka! Jeden z vojáků ode dveří se s napřaženým mečem rozběhl ke mně. To byla jeho chyba. Kdyby zůstali oba na místě, možná by situaci v místnosti ještě ovládli, protože v krčmě, kromě nějaké dýky a nožů, jiné zbraně viditelně nebyly. Takto má hůl zavířila vzduchem a prudká rána pod bradu zvrátila rozběhnutou postavu na záda a voják s temným zaduněním dopadl na podlahu v bezvědomí a nejspíš s rozbitou čelistí.

Tou dobou již klesal k zemi i třetí vetřelec, s dýkou v prsou a bývalý voják se vydal od stolu pro svoji zbraň.

„Pěkný hod,“ řekl jsem na jeho adresu.

Zazubil se a odpověděl: „No, ty to s tím klackem taky umíš dobře. Kde si se to naučil? V armádě?“

„Kdepak,“ usmál jsem se. „Já jsem jen obyčejný poutník. Ale na cestách se občas člověk musí umět ubránit, ať už jde o lesní nebo lidskou šelmu. A kus klacku, to je ta nejdostupnější zbraň!“

Postavil jsem hůl zpátky do kouta a byl jsem rád, že nedošlo na to, abych z její dutiny byl nucen vyjmout svoji lanceu. Nechtěl jsem ty lidičky připravit o iluzi štíhlého zlatovlasého hrdiny na bílém koni. Lid takové idoly potřebuje asi v každé době a v boji ho to může jen posílit. Dopil jsem a nechal si zabalit nějaké jídlo sebou. Hostinský nechtěl slyšet nic o placení, tak jsem se rozloučil a vydal se na další cestu. Dokud se tu budou potulovat nepřátelské soldatesky, bude asi ta vdova muset ještě nějakou dobu počkat. S úsměvem jsem si povzdychl: „Když už člověk jako hrdina nevypadá, nezbyvá mu zkrátka nic jiného, než jím prostě být!“

• **Meteoroložka měla jasno. Bude zataženo!**

• **Životní prostředí se zhoršuje. Vzduch je čistý, voda je čistá, ale ti lidé kolem...**

AFORISMY Františka Uhra

OLGA NOVOTNÁ

Množení

Voda se vytřela
O kamení
Zmnožila svou jiskru
Třpytivá rozhodila
Sítě krásy
Ještěže ví jak na to
Odloupne slupky
Lidských rukou
Nečistě

Letní čas

Natáhl den na skřípec
Hodina úpí
protažená jalová
Na podzim
vrátí se na své lože
Slunce na svém místě
složí hlavu do přítmí
Na polštáři ráno
opět uzraje

Nálada v kamenné ulici

Lidé kamenných tváří
ulicí zvanou Kamenná
patami drtí
kočičí hlavy
Písek praská
jak střelný prach
Zima končí
Jaro na vážkách
vkročit či nevkročit
olizuje tváře
Chvilka tání
když zahlédnou
známý obličej
Pak opět zkamení
Písek patami drtí
zrníčka dní
sypaných celou zimu

OLGA NOVOTNÁ žije v Jablonci nad Nisou, kam se přistěhovala po studiích ze Slovenska. O poezii se zajímá od studentských let. Vydala dvě básnické sbírky – **Z jistého úhlu**, s ilustracemi Vladimíra Komárka (1999, nakl. Albert v Boskovicích) a **Volně ze rtů padající** (2010, Zaplatílek, Vesec). V Jablonci se podílí na pořadech poezie a jako porotce na literárních soutěžích pro děti a mládež. V posledních letech se zúčastňuje Dnů poezie v Broumově.

Olga Novotná byla na výborové schůzi dne 26. května přijata za členku Střediska východočeských spisovatelů v Pardubicích.

FRANTIŠEK UHER

NEZNÁMÝ BÁSNÍK

Napsal mnoho krásných veršů, když bydlel s rodiči ve starém domě. Po svatbě se odstěhoval do lepšího domu a přestával psát. Po rozvodu a druhé svatbě se odstěhoval do ještě většího nového domu a přestal s psaním úplně. Psaní poezie nevynášelo nikdy. Nepíšícím básníkům se neplatilo ani v dobách, kdy se vyplácení honorářů pokládalo za samozřejmou slušnost. Druhá žena dala přednost partnerovi, který měl hromadu peněz. Vyhozen z domu, postrádal básník střechu nad hlavou, začal však zase psát krásné verše. Obcházel nakladatelství, verše se těšily uznáním, setkával se s ochotou a se žádostmi, aby se na vydání sbírky finančně podílel. Proto žádná nevyšla. Jako správný Čech se vydal za štěstím do ciziny, ale nesedlo si na něho, patrně podle známého úsloví dávalo přednost tuzemským volům. Vrátil se domů. Rozpadající se dům po rodičích však nenašel, na pozemek měla zálsusk vlivná společnost, ovlivňující vlivně na radnici. Není známo, jakou náhodou byla jeho poezie zachráněna. Neví to sám, ačkoli nad tím někdy uvažuje na lůžku v ubytovně pro bezdomovce. Nedávno absolvoval standardní obchůzku sídliště. V jednom kontejneru našel sbírku básní, vydanou renomovaným nakladatelským domem jako básnický odkaz neznámého autora.

Ta útlá knížka je jeho jediným vlastnictvím. Nedá ji z ruky. Nosí ji stále u sebe.

Neznámý básník.

ČTENÁŘ

Četl. Četl pozorně. Četl větu za větou. Nebylo v nich ani jediné slovo navíc. Příběh sám byl všední a lehce nahořklý, dýchal však bezprostředním vřelým vztahem k lidem. Ke všemu, co dělá člověka člověkem, na čem člověk zanechal otisky prstů, stopy usilovné práce. Byla to jedna z mála knih, jejichž autor neprznil češtinu, důsledně se vyhýbal anglistům a germanismům, psal libozvučnou, jadrnou, košatou mateřštinou.

Ta kniha leží v knihkupectvích zasutá, nepovšimnutá, nevzpomínaná, příliš krásná, než aby mohla konkurovat vyľhaným pamětím a komerčnímu vymývání mozku.

MĚSTA OBKROČENÁ ČASEM

JAROSLAV JONÁŠ

Pardubice a Hradec Králové jsou města proslulá v české kotlině vzájemnou rivalitou. Při vši odlišnosti mají však jedno společné – jsou to města, která v průběhu jejich vývoje pozoruhodným způsobem obkročil čas.

Hradec Králové

Návřší nad soutokem Labe s Orlicí bylo osídleno odnepaměti. V 10. století zde bylo slovanské hradiště Slavníkovců. Roku 1225 povýšil Přemysl Otakar I. Hradec na svobodné královské město. Postavil gotický hrad, ale město samotné včetně opevnění rostlo v souladu s terénem až do čtrnáctého století. Lze ho tedy považovat za město živelně *rostlé*. Hradec Králové se stal věnným městem českých královen a ve 14. století byl po Praze nejvýznamnějším českým městem. Husitské války mu však nijak neprosperly, třicetiletá válka mu vyloženě ublížila a čas šel dál.

Josef II. jako spoluvladař Marie Terezie vybudoval v letech 1766 až 1789 z Hradce Králové pevnost. Padla mu za oběť obě předměstí, jejichž obyvatelstvo bylo vystěhováno do nově založených obcí Nový Hradec Králové, Kukleny, Pouchov a Farářství. Dvou až tříkilometrový okruh kolem pevnostních hradeb musel zůstat nezastavěn. Po porážce Rakouska Pruskem v roce 1866 se však ukázalo, že pevnost je zbytečná. Jednání o její likvidaci a zrušení ochranného pásma se pak vlekla plných 27 let. Osnova zákonů o prodeji pevnostních objektů a pozemků městu byla podepsána až roku 1893. Když šťastný, ale vleklými jednáními vyčerpaný náměstek starosty Ladislav Jan Pospíšil oznamoval tuto radostnou zvěst městskému zastupitelstvu, byl stížen mozkovou mrtvicí a krátce nato skonal. Na věčnou památku mu zůstalo přízvisko *osvoboditel města z hradeb* a pomník postavený v čele významné hradecké ulice pojmenované po něm Pospíšilova třída.

V roce 1895 byl zvolen starostou Hradce Králové JUDr. František Ulrich a na pozemcích získaných v okolí pevnosti po třicet let budoval moderní město. Protože on i městské zastupitelstvo byli lidé osvícení, přizvali si k tomu nejlepší architektky v čele s Josefem Gočárem, podle jehož regulačního plánu bylo město vystavěno. Vznikly v něm například dva silniční okruhy koncipované tak velkoryse, že bez problému slouží dodnes. V tomto případě tedy jde o město *založené*, jehož radiálně okružní princip a architektonické perly typu Kotěrova Městského muzea nebo Sanderovy Labské elektrárny jezdí dnes obdivovat turisté z celého světa. Po Dr. Ulrichovi je pojmenováno hned celé náměstí, dokonce ústřední náměstí *nového města*. Důstojné sochy se sice zatím nedočkal, ale co není, může být.

Jak vidno, Hradec Králové byl zmíněným časem obkročen nakonec docela šťastně a jediné století trvajících „pevnostního bezčasu“ dokázal využít velkolepým způsobem. Zejména díky osvícenosti svých radních se Hradec Králové stal *salonem republiky*.

Pardubice

Pardubice, ležící na soutoku Labe a Chrudimky, byly osídleny také odpradáвна. Například Keltové měli na nedaleké Kunětické hoře „exportní fabriku“ na výrobu mlýnských kamenů. Ale poloha Pardubic mezi dvěma významnými královskými městy, 20 kilometrů vzdáleným Hradcem Králové na severu a 10 km jižněji položenou Chrudimí, jim nedávala mnoho šancí k rozvoji.

Ke změně došlo na přelomu 15. a 16. století. Nejmocnější moravsko-český rod Pernštejnů tehdy vytvořil rozlehlé panství sahající z Moravy až hluboko do Čech a rozhodl se někde uprostřed vybudovat své sídelní město. V roce 1492 proto Vilém z Pernštejna zakoupil pardubické panství. Nejprve sídlil na Kunětické hoře, ale když v roce 1507 víceméně dřevěné město lehlo popelem (nepřímé důkazy naznačují, že po uměle založeném požáru), nechal podle důmyslného urbanistického plánu vystavět nové, vskutku důstojné kamenné město v pozdně gotickém slohu. Přestavěl rovněž místní gotický hrad na pohodlný zámek a učinil z něj své sídlo.

Po Vilémově smrti pokračovali v započatém díle jeho synové, zejména Vojtěch. Když v roce 1538 Pardubice znovu vyhořely, nechal je zvýšit o jedno patro a přestavěl je včetně zámku v renesančním slohu. Přestavěl a zvýšil i pražskou městskou bránu. Nechal ji pokrýt měděným plechem, který záhy zezelenal, takže se bráně začalo říkat Zelená a to jméno jí zůstalo dodnes.

Pernštejnské Pardubice byly tedy typickým městem *založeným*. Zbrusu nové město s rozlehlým zámek zářilo do okolí takovým jasnem, že se v 16. století v Čechách ujal úsloví *skví se jako Pardubice*. V roce 1560 Jaroslav z Pernštejna Pardubice prodal a město počalo opět upadat do bezvýznamnosti. Je zapotřebí zdůraznit, že Pernštejnové drželi Pardubice pouhých 70 let. Jak gigantické dílo za tu dobu vykonali!

Druhý rozkvět města nastal po výstavbě železnice Praha–Olomouc v roce 1845. Rozvíjel se průmysl a město začalo bouřlivě růst. Zatímco v roce 1845 v něm žilo kolem 4 tisíc lidí, o sto let později měly Pardubice již 40 tisíc obyvatel. A ještě v padesátých letech dvacátého století byly nejrychleji rostoucím městem v Československu. Nové Pardubice vyrostly živelně a jsou klasickým městem *rostlým*, a to se všemi důsledky z toho vyplývajícími. Železnice, kdysi vedoucí daleko za městem, dnes město protíná prakticky středem a stala se pro automobilovou dopravu takovou bariérou, že spolu s oběma řekami, letištěm a neprůchodnými

panelovými sídlišti prakticky znemožňuje nenásilné řešení městského komunikačního systému.

V tomto případě tedy čas obkročil město úplně jinak než v Hradci Králové. Tak nějak protisměrně, způsobem, o němž by plavčík Antonín Důra bezpochyby prohlásil, že se mu „jeví poněkud nešťastným.“

Pardubické „bezčasí“ trvalo prakticky tři staletí a mělo jedinou výhodu – zdejší zámek neprošel od dob císaře Rudolfa II. žádnou větší přestavbou a zůstal zachován v té podobě, kterou mu vtiskli Pernštejnovi stavitelé. Podobně je na tom s několika výjimkami celé historické město, které se dnes opět *skví* jako za pana Vojtěcha.

Mimochodem, ta třistaletá „časová proluka“ vytvořila ve městě architektonickou anomálii. Čechy jsou považovány takřka za synonymum baroka. Barokní kostel, faru, sýpku či statek najdete v každé vesnici. Ne však v Pardubicích. Všechny kostely ve městě jsou gotické, nanejvýš renesančně přestavěné. Jedinou pardubickou barokní stavbou, nepočítáme-li zbarokizované fasády na několika goticko-renesančních domech, je kostel Sedmibolestné Panny Marie zvaný Kostelíček. A ještě ke všemu úplně symbolicky stojí v místě, kterému se po staletí říkalo Na Vystrkově. Pardubické baroko, to je prostě něco tak typického jako saharský sníh nebo australský březový háj.

Protichůdný osud za totality

Protichůdný byl vývoj obou východočeských rivalských měst za komunistické totality. Když se v roce 1960 stal Hradec Králové krajským městem východních Čech, začalo se na Pardubice pohlížet jako na jeho průmyslové předměstí a město bylo prakticky odříznuto od státních investičních prostředků. Většina peněz uvázla v krajském městě. Dokonce i hotel Černigov, který byl investičně připraven pro Pardubice jako náhrada za zbouranou Veselku, se nakonec postavil v Hradci. Zastavily se i práce na rozestavěných městských lázních, které byly dokončeny až za dalších více než třicet let, již jako morálně zastaralé. A tak zatímco v Hradci Králové se velkoryse budoval dopravní systém, nemocnice, školy, kongresová centra apod., Pardubicím zůstaly jen oči pro pláč. *Tunelované* město chátralo a kromě laciných sídlišť pro *masy pracujících* se nic nového nestavělo. Zejména neřešený dopravní systém způsobil městu problémy, z nichž se dnes jen nesnadno hledá východisko, pokud vůbec nějaké existuje.

Zapsáno do mapy

Hradec Králové se stal důležitou komunistickou baštou a jako takový byl upřednostňován prakticky ve všem. Jeden z paradoxů, které tím vznikaly, je navzdory zapsán do geografické mapy České republiky. Má podobu dálnice D11. Když se podíváme na její trasování, je na první pohled zřejmé, že tady něco nehraje. Místo

aby byla vedena poblíž rušných průmyslových center, jako jsou Kolín, Přelouč, Kutná Hora, Chvaletice a Pardubice, míří neprůmyslovou oblastí kolem lázeňských Poděbrad (dokonce řeže národní přírodní rezervaci Libický luh na dvě části) na Hradec Králové. Pardubice obkružuje ze severu, a pak se v podobě silnice R35 obrací zase zpět k jihu. Kdo se chce z Prahy do Pardubic dostat po čtyřproudové komunikaci, musí absolvovat asi patnáctikilometrovou zajiždku přes Opatovice. Z dopravního i ekologického hlediska je to špatné řešení a vysvětlit ho lze snad jenom politickým zadáním: dálnice prostě musela mířit do krajského Hradce Králové bez ohledu na logiku věci i na životní prostředí...

Technika rozdílů smazává

Příkladů, proč se pardubičtí občané mohou cítit ukřivděni, by se našlo víc. Ale jistě by se našly i příklady toho, co Pardubicím závidí hradečtí *vtroci*. Třeba nádherný perněstejný zámek, významné a tradiční sportovní akce, letiště, vlastní pivovar, životem kypící městské centrum a našlo by se toho víc. Ovšem v dnešní době, kdy lze automobilem překlenout vzdálenost mezi oběma městy za necelých dvacet minut, je vzájemná řevnivost poněkud směšná. Navíc mnoho lidí se usazuje v klidnější a lacinější příměstské zóně mezi oběma *velkoměsty* (Opatovice, Čepërka, Býšř, Němčice, Vysoká nad Labem...)

A tak se zdá, že se začíná naplňovat Gočárova vize o postupném splynutí Pardubic a Hradce Králové v jedno souměstí vzájemně se doplňujících a obohacujících sídelních center. Někteří urbanisté toto splynutí očekávají kolem roku 2050, ale ať je tento letopočet správný, či nikoliv, zdá se, že dávné rivalitě *mechováků* a *perníkářů* docela slyšitelně zvoní hrana. Že je to ku prospěchu obou tak protichůdně se vyvíjejících měst, měst protisměrně časem obkročených, o tom nemůže být pochyb.

- **V nouzi se chtěl opřít o přítele. Ale měl se raději opřít o plot!**
- **Všude za sebou zanecháváme stopy. Většinou zanedbatelné.**
- **Mluvit k lidem nestačí. Je třeba jim taky něco říct!**
- **Prohlašuje, že pracuje pro lidi, tají však pro které a za kolik.**
- **Když se vytratí revoluční nadšení, nadchnou už jen peníze.**

AFORISMY Františka Uhra

BRETAŇ

ALENA KORDÍKOVÁ

Ach, snívá Bretani cítím tvůj dech z rozevřeného chřípí moře.
Vnímám kov tvého nebe.
Z modravých hortenzií a bílých lasturek skládám obrazec léta.
Z kostříček ptáků v geometriích náhody.
Obraz zarostlý do rámu.
V pobřežních dunách na znak obrácených se páří konipasi.
Zpěnění koně Atlantiku cválají v ústrety.
Buňáci na obětním stromu rvou skřele výkřiků a žábry vyvržených hvězd.
Zkamenělý svět menhirů, falických symbolů, provokuje představivost.
K sobě se tulí osamělé shluky křížů.
Ve stíhlých lodích kostelů, vysoko zavěšeny, lodice nadějí a prosby za návrat.
Doutnají příběhy a zpěvy, klíčí stoleté ságy.
Křik rybářů a mrtvé oči ryb.
Kameny písek kameny.
Hltavý příboj okusuje břehy.
Hladinou hladkou, smířlivou, přeběhl hřbítek vybělený.
Merino v tyrkysu.
Jen příliv bez oddechu znovu a znovu zahlazuje stopy.
Vyhaslá vodní tříšť spadá zpět na skaliska.
Vzduch páchne rybinou a solí.
V mělčinách zahořelých chaluhami dohasíná slunce.
Květiny sají déšť ze struků obrovitých oblak.
Jen vybělené lastury jsou prázdné, navždy opuštěné domy.
Snící lodky se smutně kolébají v přístavu Plouharnel.
Břidličné střechy sálají a duní oceán.
Nadchází noc, sestřička havranů s útěžky hvězd-rybářek mihotavých vod.
Tesklivá, hlubinná, ponorná tma, vlahá jak ženin klín v pomlce nad ránem.
Létají smaragdové, blyštící se ryby, soumrační motýli pláčou do sítí.
Předjitrní píseň Bretaně trpce dojímat s ní pokřik buňáka
Střemhlavě padá
Do srdce.

- **Nová doba žádá nové fráze.**
- **Hra na housle by byla mnohem snazší, kdyby se nemuselo smyčcem.**

AFORISMY Františka Uhra

Z členské schůze Střediska východočeských spisovatelů 26. 5. 2012

OBDOBÍ SUCHA

VÁCLAV FRANČ

„To sou vedra, co?“ prohodil Tonda k sousedovi, který právě dorazil za pomoci hole k lavičce na návsi. Sedávali ve stínu lip, diskutovali o politice a ženských, poslední dobou spíš o politice, vzpomínali, jaké to bylo, když byli mladší a patřil jim svět.

Jarouš Adolf opřel hůlku o žlutou lavičku a opatrně se posadil vedle Toníka Máčka.

„To tedy, jestli nezaprší, tak nevím..., naši, když tu byli posledně, říkali, že ve studni už je vody na jednu skružeň.“

„Jo, jo, jako v sedemačtyřítátým,“ zasníl se Toník a nad hlavou přizvukovala hejna včel, která si odskočila na lípy na návsi.

„A ty k tomu ještě kouříš takovej sajrajt,“ narážel Jarouš na doutníky, které si Toník při svém věku neodpustil. Začal kouřit ve válce, v té první. Chybělo pár měsíců do návratu z vojny a že aby ještě počkali, jak se to vyvrbí. A pak se to semlelo v Sarajevu. Zůstal další čtyři roky. Přinesl si odtamtud památku. Šrapnel, vlastně střepina, se potvora zasekl do levýho bérce. Měl štěstí, že mu neufikli nohu.

„Ty mluvíš jako doktor. Taky furt, abych nekouřil, ale copak to de? Kouřím od čtrnáctýho a i za druhý války jsem tabák tajně pěstoval, abych měl co žvekat, a teď, když mám důchod, tak ho budu podle tebe skládat do štrůzoku. Kdepak, ať z toho ještě něco mám. Mladý to seberou, chalupu prodaj luftákům a starýmu dědkovi ani kytku na hrob nedaj.“

Perspektiva života pro mladá manželství se v Bystřici rovnala nule. Pracovní příležitost nabízelo pouze družstvo a ten, kdo tady nevyrostl, utíkal odtud. Bylo nemyslitelné, aby si do vsi někdo přivedl nevěstu navyklou na komfort města, kde stačí otočit kohoutkem, a teče teplá voda, v zimě se vstává do teploučka a nemusí se ráno prokousávat sněhem, aby člověk došel k zastávce autobusu, vzdálené dva kilometry. Mladí utíkali z Bystřice. Prodávali houfně chalupy po předcích a jen několik z nich našlo cestu do vsi v sobotu a v neděli.

„Ty aby sis to nezdůvodnil,“ špičkoval na oko Jarouš. Hádali se, dělalo jim to dobře. Jarouš aspoň vypadl z chalupy, kde četl noviny a poslouchal rádio. Užíval invalidní důchod od svých pětačtyřiceti. Dělal na dráze, za války to byla jistota. Jezdíl domů ze stanice na kole. Tenkrát to ani jinak nešlo. Když uviděl v zatáčce auto, uklidil se ke straně, ale řidič si vypil, řítil se cestou zatáčka nezatáčka. V nemocnici řekli Anežce, že je to moc zlý. Probrečela celou noc. Měl tuhý kořínek. Zůstala mu hůl a starostlivá Anežka. Jenže i tu ztratil před lety.

„Heled se, ty smrkáči,“ Toník měl o nějaký ten pátek navrch a při každé příležitosti to dával znát, „ty si myslíš, že ten kouř mně zkrátí život. Kouřím, a devadesátka je za mnou. Jsem ještě fit. Vždyť já bych moh...“,“ zadýchal se při dlouhém monologu.

„Skály lámat,“ pousmál se Jarouš a oba pozorovali mladou Janu Roubalovou, jak jede přes ves na kole. Krátká sukýnka s letním barevným potiskem vlála při jízdě kolem dívčích stehů a dvě tenká ramínka budila fantazii odpočívajících důchodců.

„Nazdar, nazdar!“ pokyvovali hlavami. Jana si raději přidržela sukýnku, která se povážlivě zvedala tak, že z ní staříci nespouštěli oči.

„To já, když mně bylo dvacet, posekal jsem celou louku u lesa, a kosou. Vždycky když jsem šel na to, tak přes noc sprchlo. Nevím proč, ale vždycky to tak bylo. Když jsem vzal kosu...“

„Jenže dneska bys už, dědku, ani tu kosu neunes.“

„Já jo, to spíš dneska ty mladý. Ten můj zeřák všechno jen s tou sekačkou. Kosou jen tak pošolíchal příkopy, a že prej ho loupá v kříži.“

„Dneska ty mladý, třeba jako tady Mirkova paní. Takový vedro, doma sušení, a vona honem na rybník a celý vodpoledne se tam povaluje. Že je to prej zdravý.“

„Má to škodlivý záření, nějaký paprsky, psali to v zemědělkách, ale ty mladý si myslej, že maj patent na rozum. Až jim bude tolik co nám, tak uviděj.“

„Jen aby už konečně sprchlo,“ otřel si vyprahlé koutky Jarouš. „Podle předpovědi pršet nebude, říkali to v televizi.“

„Ále,“ mávl rukou Tonda, „ty tomu tak rozuměj. Já si vždycky po Vánocích píšu do kalendáře, jak bylo, a každé den po Štědrým dnu je rozhodující pro počasí na jeden měsíc. A na červen bylo jasno, mrzlo, ale k večeru se to nějak pokazilo, takže myslím, že bude pršet.“

„Jen jestli,“ namítl Jarouš. „Voni na to maj družice a laboratoře, lítá to tam pořád,“ ukázal rukou nahoru.

„Lítá, lítá, a počasí se zblázní jako vloni. Copak to je nějaká zima? Bez sněhu. To já pamatuju v patnáctém v Karpatech. Chlapům umrzaly nohy a náš landvérák, podělanej za ušima, se z tý zimy zbláznil. Když měl jít do šturmu na bodáky, tak vyběh ze zákopu, jak byl skrčenej a promrzlej, dostal to, sotva udělal dva kroky. Když jsme ho táhli zpátky, ruce měl rozhozený, zmrzlý, jak tam spadnul.“

K válce se vracel často. Když žila Fanda, křičel na ni ze spaní: „Mámo, vem děti a utíkej do vsi. U lesa sou vojáci!“

„Co blázníš,“ čílila se Fanda, když celý propocený procitl ze sna. Válka ho okradla o mládí. Nejlepší léta prožil v zákopech. Když se vrátil domů, zase samá práce. Až teď má pokoj, ale raději by vzal kosu a šel sekát palouk u lesa. Třeba by začalo pršet.

„Zas už zapaluješ další,“ vyčítal Jarouš. Nesnášel kouř, dráždilo jej, když pomocník při dlouhých nočních službách kouřil. Sám tabáku nepřivylk a služby byly dlouhé. Stanicí projely jen dvě soupravy, jedna před půlnocí vezla dělníky z odpolední a druhá časně ráno vezla chlapy na ranní. Noci bývaly chladně lhostejné, jenže to se těšival na Anežku, na pouť a večerní tancovačku ve Lhotě. Nebyli ještě svoji. Byl mladý, zdravý a silný. A ta muzika. Dneska si mladý pustěj kazety, člověk nerozumí vlastnímu slovu. Kdepak, to oni pěkně um ta ta um ta ta.

„Ty seš jako nebožka,“ ohradil se Toník. O svátcích nebo narozeninách se sjely děti a vnoučata. Přivezly lahvičku pro zahřátí, však mu ji doktor nezakazoval: „Jen si dejte, pane Málek, aspoň vám to po ránu rozproudí krev.“ Jenže babka se bála, že moc pije, a tak si ji schovával u králíků za senem a při krmení si lokl, aby nikdo nevěděl. A těch viržinek a doutníků. Portoriko. Havana. Tabák do fajfky.

„Děti, děti, vy nemáte rozum!“ díval se na hromádku rozbalenou z lesklého papíru: „Já to ani do smrti nevykouřím!“

Jenže za pár neděl loudil na Fandě: „Kams schovala ty doutníky, co přivez Václav?“

„Všechno jsi vykouřil!“ vyčítala Fanda.

„Bábo, nelži, já vykouřil sotva krabičku,“ a tak to šlo rok co rok, svátek co svátek.

„To sou vedra,“ pronesl Jarouš. „Já ani nepamatuju, kdy naposledy sprchlo. To muselo bejt nějak...“ všimli si, jak se na náves blíží Franta Materna. Kosa na rameni svítila na dálku.

„Tak deš na to, Fanouši?“ ptali se dědci.

„No jo, schne to samo, zahradu mám usušenou, tak ještě ten váš palouk u lesa,“ v kapse modráků zvonil brousek.

„Tak to do rána sprchne,“ tvrdil Tonda Málek.

„Nestrašte, dědo, ať to ještě pár dní vydrží,“ uklidňoval se Franta.

„Předpovídaj teplo, v televizi to taky říkali,“ zapojil se Jarouš.

„No tak vidíte,“ šel si po svých Franta.

„Ty aby ses z té televize nepotento,“ rozčílil se Tonda. „To bych rád věděl, kde ty mladý berou tu vodvahu.“

„Taky jsme bejvali takoví,“ přizvukoval Jarouš.

„No jo,“ politoval se Toník a natáhl z doutníku.

Večer, když se měsíc políbil s tmou, začalo padat na bystrické zahrady dešťové nadělení. Na střechu stavení Tondy Málka bubnovaly mohutné kapky, ale staříka neprobudily. Po nocích válčil a snil o tom, jak bude zase sekat palouk u lesa. Jen co bude podruhé mladý.

(Ze souboru Bystřice)

JAN KRATOCHVÍL

PODZIMNÍ

Opět znějí ty písně
melodií ptačích křídel
šumících ozvěnou loučení
nad nebeskou dálnicí

Snad i srdce se zachvěje
padající list na bílém vlákne
babího léta

Zlatavé ticho
usínajících topolů
v oparu mlžného soumraku

NEPÁL „NEMASTÉ“

Majestátní štíty velehor
promlouvající k nám svým mlčením
zahalené tajemstvím věků

Otisky minulosti v archivu skal
prašné stupy stezek
svazující kopce a údolí
stříbro bystrín
tekoucích z výšek
kam i pohled stěží doletí

a náš dech
v tom mystickém tichu
splývá s dechem dávných staletí

ÚRYVEK Z PŘIPRAVOVANÉ KNIHY HYPERPROSTOR

LUKÁŠ VAVREČKA

Kolik máme času?

Kolik budeme potřebovat.

Říkal jste na čtyři strany?

Víceméně. Stejně mi toho povíte víc než, co by se tam vešlo. Něco vyberu. Společně se na to podíváme a uhladíme poslední verzi.

Možná jsem z toho všeho trochu nervózní.

Nemějte obavy. Budeme hovořit jako obvykle, jenom se z vás pokusím tahat rozumy o něco víc, než jindy.

Dělám to pro sebe, že? A vy to také děláte pro mne... Já vím, měl bych tu sedět a být rád, že pro mne něco takového vůbec děláte. Nejspíš neumím přijímat laskavosti. A přitom bych vám vlastně rád poděkoval...

Nechte to být a radši mi řekněte, čeho se napijeme.

Nemám u sebe moc peněz. Ale řekl bych, že velké příležitosti si žádají bourbon. Nechám to napsat na účet pokoje. Four Roses? Nemáte nic proti?

Určitě ne.

Nebudete si to nahrávat?

Už se stalo. Tady, vidíte?

Promiňte, nevšiml jsem si. Víte, celé je to jako ve filmu. Tenhle hotel, tohle shledání. Anebo... Měl jste někdy rád Saroyana? Nebojte se, nebudu vám vyprávět, jak jsem se v noci na dnešek dusil na hotelové posteli. Vlastně jsem se ani jednou neprobudil. Až ráno. Kupodivu jsem spal velmi klidně. Ale tyhle červený ubrusy na bílých, ty nabídníky a ta mosaz, celé tohle bělavé dopoledne, všechno jakobych to už někdy viděl.

Už jste si určitě představoval, jaké to bude.

A kolikrát, ale nikdy tam nebyly prosklené dveře do dvora, a taky tam nebyl takový průvan. Jako kdybych to rozmokřeně jaro cítil v zátylku. Tu whisky budeme pít čistou?

Rozhodně.

Dobrá, takže dvakrát Four Roses. Čistou. Napište to prosím vás na dvěstčtyřku, díky. Rád si objednávám stejné pití. Je to můj způsob, jak se naladit na stejnou vlnu, jestli mi rozumíte. Na pití záleží. Ve stejnou chvíli cítíme na jazyku totéž, totéž se vtírá mezi ty malé hlouposti v hlavě. Sounáležitost. Pocit, že zcela nepopíratelně v jeden moment něco sdílíme. Zajímalo by mě, jestli to ženy cítí stejně. Ženy, které jsem pozval, s nimiž jsem chtěl něco sdílet. Naopak mají možná pocit, že se jim tak dostávám pod kůži hlouběji, než by samy chtěly. Alespoň

zprvu. Navíc později možná budu vědět lépe, jak voní, protože neucítím ten alkoholový opar, bude totožný s mým. Ucítím jenom je. Obzvláště rád jsem voněl k Markétě a představoval si, kde asi žije, jak voní její pokoj. Často ženy poznám podle jejich vůně.

A co jejich texty, poznáte je podle jejich textů?

Na to bych se měl ptát spíše já vás, nemyslíte? Poznám, co četly, poznám, jaký druh problému mají. Nerad bych se dopouštěl zbytečného zobecňování, co se žen týče. Muži i ženy většinou píší proto, že mají nějaký problém. Překvapivě, alespoň podle mého názoru, se ty problémy příliš neliší. Jenom se jinak kamuflují. Píšeme, abychom se vysvětlili, pochopili a doplnili o napsané. Ne, že by to, co jsme napsali, v nás předtím nebylo, ale na papíře je to najednou jinak. Je to venku, je to ve slovech a jak je to ve slovech, je to něco nového, můžeme si to znovu přečíst a přiřadit k tomu, co už máme. Je to jako emanace... A nebo masochismus, poněvadž to někdy hodně bolí.

Míváte pocit, že prožíváte něco, co jste už jednou napsal?

Určitě ne v původní celistvosti, ale ano, čas od času se nechávám rozechvívat setkáním se střípky něčeho, co byl nebo měl být ucelený literární svět, postřehy, které mi přišly dostatečně poetické, abych je napsal.

Nebo chtěl zažít.

Je to tak. Samozřejmě, že jsem je chtěl zažít. Všichni bychom toho chtěli zažít moc a moc, překvapení, slasti, strachy. Píšeme, abychom si je vynahradili. Nevzpomínám si, že bych někdy ve stavu té pomíjivé, otrněně otrásající blaženosti napsal něco, co by mělo hlavu a patu. Sevřená díla, díla, která mají rád, promyšlené kompozice se rodí z potřeby sjednat si pořádek ve vlastním prožívání a naopak. Pochybuji o tom, že Kerouac měl potřebu třídit si myšlenky. Kerouac – a klidně mi řekněte, že to byla póza – měl rád věci tak, jak plynou, v tom nekonečném sledu. Kerouac měl rád řeči. I Saroyan měl rád řeči a já měl rád jeho tlachání. Bylo lehké a bylo ho mnoho. I tenhle náš rozhovor stojí na řečech, co si budeme povídat. Ptal jste se, jestli ženy poznám, když čtu jejich díla. Poznám jejich řeči. Ony mají své problémy, já mám svoje problémy, někdy je můžeme řešit spolu, zasmát se nad tím, jak jsme na tom stejně anebo si myslet, že my už jsme tuhle etapu překonali a ony ne. Nakonec jde ale vždycky o to, jak dobře je to napsané. A tehdy jedno, jestli to napsala žena nebo muž. Mladá literatura je plná hledání.

Často hledáte v mladé literatuře něco nového?

Hledal jsem. Poslední rok jsem ale nic nového nečetl. Nazdraví.

Nazdraví. Možná, že je to jeden z důvodů, proč jste už tak dlouho nic nenapsal. Zapomněl jste, jaké to je topit se ve fikčních světech.

Mám rád fikční světy, ale moje hlava je jako můj byt. Nesmí být ani prázdný ani plný, abych v něm našel prostor pro příběhy. Poslední dobou jsem se topil jenom

v tom vlastním. Navíc od té doby, co se mnou Markéta není, stále očekávám, jak se ten příběh bude dál vyvíjet.

Nevěděl jsem, že už nejste spolu.

Jsmo i nejsme. Ona se mnou už není. Jako by zůstala s ním a nosila si ho všude s sebou.

A vy jste stále s ní.

Protože nemůžu být jinak. Alespoň ne teď. Jako bych byl přivřený do dveří. Jsem s ní od té chvíle, kdy jsem ji poznal. Ve Fortuně, víte? Bůhví proč jsem tam jenom tak neseděl a to pozvání si neodpustil... Asi že mám v sobě dva hlasy, jeden chce klidný, harmonický vztah. Druhý chce vypětí, scházení, rozcházení, míjení, chce zkrátka velký příběh, chce to prožít jako v románu. A co je horší ne jen v jednom. Chce těch románů s dobrými i špatnými konci prožít, kolik to jen půjde, a málokdy při tom uvažuje dostatečně prakticky, aby si nechával otevřené dveře pro další román. Ve zkratce, píšeme to, co bychom rádi žili a žít bychom chtěli to, co jsme si přečetli anebo chtěli napsat. Není divu, že následkem toho cyklení najednou stojíme tváří v tvář něčemu, co jsme napsali. Jenže je to začarovaný kruh. Spousta chtění. Málo útěchy.

Ženy a psaní...

Ano, ženy a psaní. Děkuji, že mě vracíte k tématu. To je také začarované. Zajímalo by mě, zda by bylo možné psát bez žen. Nepsat o ženách, psát bez toho, aby byly zkušenosti ze soužití s nimi implicitně přítomno v textu. Psát, aniž bychom si museli připustit, že za celé to naše psaní mohou ženy, jejich obětavost i sebestřednost, jejich něha, sebeklam. Podle mne píšete o ženách a kvůli ženám, ať už jste autor nebo autorka. Protože si nemůžete pomoci.

Což mě vede k otázce, jestli v hlavě také opět nosíte něco, co byste napsat chtěl.

Vždycky jsem chtěl něco napsat. Alespoň, kam mi paměť sahá. Chtěl jsem napsat Utrpení mladého Werthera, ale nějak už jsem to nestihl. A taky Jaro ve Fialtě nebo Spojité nádoby. Nepovedlo se a bývalo by se nepovedlo ani, kdybych k tomu příležitost měl. Ale je pravda, že stále ještě vím, co chci číst a co chci psát. A poněkud ješitně se domnívám, že bych měl. Navíc mám pocit, že kdybych nevěděl, co chci psát, znamenalo by to, že nevím, co se sebou.

- **Mezi hercem a dřevěnou loutkou je někdy jediný rozdíl: Herce nelze po představení pověsit do skříně.**
- **Po zavedení mýtného pro pěší bude řešena otázka mýtných známek pro psy.**

AFORISMY Františka Uhra

HOSTÉ KRUHU 29

ANDRZEJ BARTYŃSKY

KÁMEN

Kdosi hodil kámen
do sousedova okna
po pravé straně
Kdosi hodil kámen
do sousedova okna
po levé straně
Rozzářila se tvář
majitele uprostřed
S kamenným klidem
nadšeným hlasem
pověděl:
Tomu se říká demokracie
A kdosi hodil kámen
do jeho okna
Tomu se říká demokracie
řekl kamenný
monument diktátora
a vznesl se do výše.
Hledíc na svět
zvolal básník
otevřeným oknem verše:
To je kámen fantazie
která kráší svět
a zavřel okno
aby neuniklo kouzlo

ALEKSANDRA PIJANOWSKA

PŘED BOUŘÍ

jsem plná tvého šumu
rozhněvané moře
píšící bílé žalozpěvy
smuteční
utkané z pěn
pro ty co včas
nenašli
bezpečné přístavy
v zátokách ticha

nebe nad horizontem
sklání poslušně
stále níž k tobě
vlnité šíje těžkých
mraků
a pod kopulí
nebeského zvonu
bijí na poplach zelená
srdce
vichrem mrskaných
zoufalých stromů

Přeložila Věra Kopecká

Andrej Bartyński je předsedou Wroclavského oddělení ZLP, organizátor festivalu *Básníci bez hranic* v Polanici Zdroj, zúčastňuje se na Dnech poezie v Broumově.

Aleksandra Pijanowska Adamczyk se narodila v Lodži, debutovala v roce 1945, pracovala v Kruhu mladých při Svazu polských spisovatelů (ZLP). Vydala několik sbírek poezie. Od roku 1956 žije ve Wroclawi. Je členkou ZLP.

STRÁNKY MLADÝCH A ZAČÍNAJÍCÍCH AUTORŮ

RALAON A FILIP

HANA KŘIVÁNKOVÁ

Nedaleko za hlubokými lesy, v jedné malé zemi, stála malá lesní roubená chatička a její pán, dřevorubec Štulivec, měl velmi bystrého a chytrého synka Filipa. Chlapec už odmalička nemohl ustát svoji touhu po dobrodružství a často se potloukal po lesích docela sám - a tak nebylo divu, že se brzy spřátelil se spoustou lesních zvířátek. Byly mezi nimi čiperné veverky, pracovití datli a dokonce i líný jezevec, ale ze všech nejraději Filip měl - a to byl opravdu jeho nejlepší přítel - jednorožce Ralaona, který žil po dlouhá léta osaměle v lese. Každý den se spolu honili, hráli si a všelijak skotačili a dováděli na lukách a lesních mýtinách, ale Filip měl úplně ze všeho nejraději, když se smrákalo a on se spolu s Ralaonem mohl posadit do trávy a nechat si od moudrého jednorožce vyprávět spousty krásných příběhů a ještě krásnějších pohádek. Já vím, vy mi řeknete, že jednorožci přece nemluví, ale snad to bylo tím, že žil po dlouhá léta sám, daleko od svých druhů a potřeboval teplo, přátelství a možnost podělit se o své starosti, a tak se lidské řeči naučil.

„Ralaone, prosím, prosím! Ještě jeden!“ žadonil na svého zvířecího druha a hodný Ralaon jednorožec mu pak vyprávěl dále, až dokud Filipa nepřemohl spánek. A povídal mu dlouho, předlouho, o láskách krásných princezen a udatných princů, o moudrých a vznešených elfech, ohnivých dracích, ale i zlých a zákeřných skřetech a jiných obludách, které však vždy byly přemoženy statečným bojovníkem či princem.

Jednoho večera mu však vyprávěl úplně jiný příběh, než na jaké si Filip zvykl.

„Kdysi dávno se jeden jednorožec zamiloval do nejkrásnější klisny z celého lesa, do samotné princezny všech jednorožců, Mirean, a miloval ji celým svým věrným srdcem a čistou duší,“ začal vyprávět Ralaon Filipovi a ten hned poznal z jeho náhle smutného hlasu, že dnešní příběh nebude mluvit o radosti. „Jenomže Mirean patřila zlému čaroději, který ji kdysi neprávem odchytil a přivlastnil si ji jako věc, jen pro své zlé úmysly,“ pokračoval ve vyprávění Ralaon, „a ten jednorožec, který ji tak miloval, ji chtěl osvobodit od něj a všeho toho trápení, které kvůli němu musela princezna Mirean denodenně snášet. Jedné noci se pro Mirean její milý vrátil a uprchl s ní hluboko do lesů. Leč čaroděj to zjistil příliš brzy, dostihl je a vykonal na nich strašlivý trest. Mirean násilím utrhla roh a nechal ji zkamenět a nebohého jednorožce tím pádem potrestal tou nejkrutější cestou. Pak nad ní vyslovil kletbu, která zněla, že jen ten, kdo jí nasadí zpátky její

roh, ji odčaruje zase zpět. Poté roh odnesl k lesnímu jezeru, ke kterému chodila pít všechna zvířátka z lesa a hodil do něj Míreanin roh. Za ním se jen jedinkrát zažbluňklo a jezero náhle zčernalo čarodějovým kouzlem, všechny lekníny, které na něm kvetly, zvadly do jediného a zvířátka náhle neměla ani kapku vody, aby v parném létě mohla svlažit své vyprahlé krčky. Ubohý jednorožec dodnes smutně chodívá k otrávenému jezeru vzpomínat a oplakávat svou milovanou Mírean, které nemůže pomoci, protože jezero je až příliš, příliš hluboké a on se nikdy plavat nenaučil...“ Ralaon zasmušile dopověděl neveselý příběh a řekl Filipovi: „Je čas jít spát, hochu. Já už ti dnes stejně další příběh povídat nebudu.“ „Ralaone, ten jednorožec,“ zamyslel se nahlas chlapec, „jsi ty, vid? a to očarované jezero není jistě žádné jiné, než Černé jezero uprostřed našeho lesa!“

Ralaon mlčel, hrabal kopýtky do země a Filipovi se zdálo, že jeho bílý roh září o něco méně než jindy. „Je to pravda, Ralaone?“ zeptal se ho po chvíli. Jednorožec neodpověděl, jen se tiše zvedl a zmizel v podvečerním lese. Nazítří ráno však ukázal chlapci kamenného jednorožce s ulomeným rohem, který stál nedaleko Černého jezera.

Filipovi bylo svého jediného přítele nesmírně líto a ze srdce mu toužil pomoci. A proto se ještě toho večera, kdy mu Ralaon dopověděl další z příběhů, sám vydal k Černému jezeru, svlékl se a skočil do něj. Voda ani nebyla tak studená, ale Filip se musel chvíli co chvíli vynořovat nad hladinu, aby nový dech popadl a mohl se dále na dno potápět - ale nakonec Míreanin roh na dně přeci jen nahnátl a pevně sevřel v dlani.

Samou radostí si nevsiml, že jeho nohu zachytila silná černá chaluha, která zde na příkaz čaroděje hlídala roh. Začal se topit. Pokoušel se vyplavat zpět nad hladinu, avšak nelítostná hlídačka se mu pevně omotala kolem lýtky - a nechtěla ho pustit.

Ubohý Filip s rostlinou zápasil dlouho a statečně, leč nakonec mu úplně došly síly a když se zrádná chaluha konečně odtrhla ode dna jezera, bylo už příliš pozdě. Na hladinu vyplavalo jen chlapcovo bezvládné tělíčko, které v ruce stále pevně svíralo vylovený roh.

Druhý den se po Filipovi jednorožec dlouho sháněl, avšak ani jeho rodiče neměli tušení, kam se jejich syn poděl a také ho úzkostlivě hledali. Ralaona napadla tuze zlá myšlenka a rychlostí blesku se rozběhl k Černému jezeru. Tam svého malého přítele ihned spatřil - a srdce se mu zasmušilo. Poprosil o pomoc několik lesních zvířátek, která narozdíl od něj uměla plavat - skupinku vyder a dokonce i bobra, aby mu Filipovu mrtvolu pomohli vytáhnout na břeh, kde ho ještě toho večera pohřbili jeho nešťastní rodiče. Stejně tak smutný Ralaon ještě dlouho do noci seděl u Filipova hrobu a teskně úpěl a plakal a každičká jeho slza stekla do vody Černého jezera.

Ráno jej probudil nevídaný jas a záře. Váhavě otevřel oči a co nespátřil! Černé jezero, vždy tak teskné a zahalené do neprůhledného tmavna, teď zářilo jako tisíce sluncí, na jeho hladině tančil oslňující třpyt a leskly se lekníny jako desítky bělostných korun. Ralaon uviděl hejna vodních ptáků, kteří si okamžitě našli místo na očištěné vodě, jelení rodinku, jak se sem vypravila po dlouhé době konečně dosyta napít, malé vodoměrky, potápníky a slyšel dokonce i žabí skřehotání. To jeho slzy smutku nad mrtvým Filipem očistily jezero od kletby krutého čaroděje a zlé kouzlo ztratilo veškerou moc. Jezeru se také proto přestalo říkat Černé, ale od té doby už ho nikdo nenazval jiným, než jezerem Filipovým.

Ralaon se pak vydal ke zkamenělé Mirean a nasadil jí na čelo zpátky její roh. V tu ránu jeho milá znovu ožila a v srdcích obou jednorožců jako mávnutím proutku zase zavládlo štěstí, radost, upřímná láska a nesmírná vděčnost statečnému Filipovi, na kterého mysleli vždy, když se spolu šli projít k jeho třpytivému jezeru.

ROZHOVOR

MONIKA HOJNÁ

Vrzající schody staré vily ji znají. Ty zvuky už jsou tak důvěrné, odhaduje, že jí dokonce tykají. Tak jen stoupej, sundej si kabát, sedni si, čekej. Vypni mobil, ať neruší. Za dveřmi už probíhá loučení, hlasy se přibližují a náhle se otevřenou škvírou provalí až k ní. Muž v místnosti osamí a směrem na chodbu vyše gesto, že zaznamenal nově příchozí, jen prosí o chvilku strpení. Žena, s níž uzavřel stanovenou hodinu, se obléká a schody ji doprovázejí dolů. Kdoví, možná už jí také tykají.

Přesně vymezený čas začíná. Stisk rukou, pohled do očí. Muž se rozmáchne: „Vyberte si židli.“

Sedá si k malému stolku po straně, jeho i celou místnost má tak pod kontrolou. Jen nad sebou tu kontrolu občas ztrácí, dovoluje si ji ztráct v jeho přítomnosti. Po ruce je krabice kapesníků, záchrana.

„Tak jak jste se celý ten čas měla?“ ptá se přátelsky.

Hledá slova a culí se, ani neví proč. Zrovna tak by mohla začít brečet.

Jak jsou tyto představy živé! Jako by u něho byla skutečně znovu přítomná. Jako by se ho mohla zase ptát... „Řekněte mi, z mužského pohledu...“ Chtěla by z něho vylovit nové pohledy na život, takové, které jí život zatím neukázal, které neprohlédla.

Ach, tak mi scházíš, říká si v duchu a už mu taky tyká. Moc bych s Tebou potřebovala mluvit. S odborníkem, který si drží odstup, střízlivost a zároveň mě dokáže ponořit do pocitů tam, kde se obvykle bráním. Vyhmátne v mé řece místa, kde nestačím, kde musím začít plavat. Zpráva, že už nejsi, byla tak strašně

nečekaná. Ještě jsem Ti poslala přání k novému roku, odepsal jsi mi, poslal mi fotku své kočky...

Poslal jste mi fotku, už Vám budu zase raději vykat. To, že tu nejste, mi nemůže dávat pocit převahy, rozhodování za Vás. Ne, v převaze jste Vy, tím, jak mi chybíte. Žádné kamarádčkování, i když ta fotka Vašeho milého tvora byla sympatické gesto, jako byste tím vyjadřoval, že přes všechnu profesionalitu našeho pracovního vztahu si dovoluujete naznačit, že mezi námi bylo jakési sblížení. Také jste mi byl něčím blízký, ale nedovolovala jsem si dávat to okatě najevo. Jen jsem se třeba zeptala, jak se Vám hojí ruka po operaci. Nebo jak jste si užil svátky. Kdybychom se začali sblížovat víc, shodil byste se přede mnou, já jsem chtěla profesionála.

Před Vánoci jsem uvažovala, jestli Vám mám přivést dárek, ale nakonec jsem ten nápad zamítla. Nechtěla jsem se dostat do role vděčné klientky, já jsem se přece cítila v první řadě jako žena.

Chci věřit, že Vás ta hodina týdně se mnou bavila. Rád jste se zaobíral mými úvahami.

Zato teď už asi vůbec neřešíte, že s Vámi mluvím. Vaše duše je kdesi mimo, nestarajíc se o tento svět, že? Nebo ne?

Je náročné být u psychologa, který už není, to Vám teda povím. Abych si teď nevytvářela nějaké své fantazie. Můžete mě trochu korigovat? Víte, o čem si s Vámi chci dnes povídat?

Je to taková klasika. Chci se Vám vyznat ze svých citových zmatků. Ta láska, kterou jste mi tak přál, se zvrhla, vyhasíná. Ne na nečinnost a mylný dojem, že její energie vystačí na celý život jako perpetuum mobile, nejsem tak naivní. Vyhasíná asi naopak na přemíru aktivity. Víím, že Vy se nedivíte. Vy se nedivíte ničemu. Snaha milovat je někdy stejně ničivá jako snaha nemilovat, je totiž potřeba milovat bez snahy. Bez nucení se do něčeho. Musí to vycházet ze srdce. A ze srdce Vám chci říct, že ke mně přichází cosi, co je možná láska, ale nevím to určitě. Přichází to nějak samo, víte, cesty se otevírají a já jdu a ke mně přicházejí slova plná citu, ten cit ke mně proudí i skrze kytici růží, nevymýšlím si romantické scénky, opravdu, to se mi stalo. Dostala jsem kytici rudých růží. Víte, mám pocit, že muži jsou romantičtější než ženy.

Teď bych chtěla vidět, jak se na to tváříte. Váš obličej, Vaše oči. Souhlasíte s tím? Jste taky tak čistokrevně romantický? Ženy i do romantiky vkládají hned praktično, muž uletí na snovém oblaku bez jakýchkoliv zábran.

Možná právě tento fakt, že tady nejste, je pro mě nejdůležitějším bodem na přímce našich dosavadních konzultací. Všechno, co Vám tady dnes sděluji, si musím vyřešit sama. Nemůžu z Vás tahat nějaké postřehy, nemůžu se chytat na Vaši udičku, nemůžu se skrývat jako ryba v rákosí, můžu Vám vše jen takhle pro sebe říct. Tím, jak Vás oslovuji, mi jste na blízku, ale necháváte mi veškerý prostor. Vzdálenost mezi námi je z profesionálního hlediska nekonečná.

Něco mi dochází.

Nekonečná vzdálenost vyvolává zvýšenou potřebu blízkosti.

Zradilo Vás srdce. Měl jste ho možná plné bolu. Vždyť já o Vás mnoho nevím.

Začínám Vás k sobě pouštět v přátelské rovině. Bez Vašeho souhlasu, bez Vašeho přispění. Cítím, že se nezlobíte, že Vás to těší. Teď už můžeme být přáteli, teď už ano.

Kdo se vlastně ujal Vaší kočky?

DÍVAT SE, DIVIT SE...

LUCIE HROCHOVÁ

Tady ale muselo dojít k drobnějšímu nedorozumění, ne? Ano, chtěla jsem hrát. Ano, chtěla jsem roli v Shakespearovské hře. Tak na co si stěžuju? Pane režisér, co mám asi tak dělat, když po mém levém boku leží otrávený Romeo, po pravém boku Julie s dýkou v srdci a uprostřed jeviště se třpytí dva zlaté pomníky? Hra už skončila! Nemám tu co dělat! Můžete konečně nechat zhasnout ten otravný kužel světla a poslat diváky domů?

Nemel a hraj...

Vám se to řekne! Vy zřejmě víte, co Shakespeare zamýšlel postavou zrzky v zeleném pyžamu, ale já o její funkci v této hře nemám ani páru! Myslím, že ani Shakespeare neměl...

Nemel a žij!

Dobře, už k vám nebudu vysílat prosby o pomoc. Koneckonců, je to vaše hra, vaše ostuda...

Kdybyste mi tak mohli pomoci alespoň vy, kolegové! Třeba nahodit text, hm? Jak tak koukám, hrajete však příliš přesvědčivě... Nehrajete, vy jste i nejste... Vaše těla už dávno vychladla, ale energie se tu vznáší spolu se třpytem prachu a usedá na dřevěná prkna podlahy, na opěradla sedadel i na moje ramena... A šeptá... naléhavě šeptá... Přece jen mi nahodíte?

Já vím, pane režisér... Moje rozčilení bylo unáhlené, odpusťte mi... Už vím, co mám dělat... Divadlo je totiž živý organismus, který člověka vtáhne, ať chce, nebo nechce. Mohu zde čerpat ze všeho, ať už je to očividně živé či zdánlivě mrtvé... A vždycky se tu pro mě najde místo...

Skláním se k Julii, která má dlaně položené na svém zkrvaveném hrudníku. Uchopuji její levou ruku a vkládám ji do Romeovi otevřené dlaně. Teď už je vše v pořádku. Až nyní mám pravdu, když říkám, že hra už skončila.

Výborně, Lucie! Poklonit se a zpátky do postele! Oponu zatahnout...

Lucie Hrochová (17 let) nastoupila po prázdninách do třetího ročníku gymnázia v Ledči nad Sázavou. Bydlí v Opatovicích u Světlé nad Sázavou. S opravdovou vervou se pustila do psaní ve třinácti letech a začala rovnou svou první knížkou „Přátelství z nebes“ (Akcent, 2009). Účastnila se mnoha literárních soutěží s vidinou, že se kousek toho „řemesla“ naučí. Ve školním roce 2010–2011 byla oceněna např. 1. místem v literární soutěži Pardubický pramínek a 1. místem v literární soutěži Památníku Tereziín. V roce 2011 vydala rovněž v Akcentu „Poznání z nebes“. Začala psát asi proto, že měla přečtenou spoustu krásných knih (především fantasy) a toužila si vytvořit také svůj vlastní kouzelný svět, dát mu podobu, určit mu pravidla, sama se v něm zabydlet. Miluje divadlo a to ze všech stran, jako divák i jako herec. Jejím největším přáním a cílem je se divadlu v budoucnosti věnovat celým tělem a duší.

DODATEK K PARDUBICKÝM STRÍPKŮM 2011

VI. kategorie

MYŠLENKY NA MRTVÉ

ANETA RIESSLEROVÁ

Rozdělili naši rodinu.

Posraní náckové rozdělili naši rodinu.

Řekli jen: „Ženy vpravo, muži nalevo.“ Museli jsme jít. Kdo nešel, toho zastřelili. Teta šla. Sestra a máma taky. Doufám, že jsou někde spolu. Doufám. Ne, vím to. Jsou společně. Ale asi už nejsou naživu. Jsou mrtvé. Jejich těla chladnou v nějakém hromadném hrobě a já nevím, co s tím. Netuším, co mám dělat. Vždycky mi radila sestra. Ale už tu není. Řekli totiž: „Ženy vpravo.“ Ženy vpravo. Dvě slova a rozdělili naši rodinu. Možná nás brzo potká smrt, mě, otce, strýce, všechny. Ale to je jedno. Stejně nedokážu myslet na nic jiného. Nesnáším Němce. A přitom sám jeden jsem. Mluvíím německy, chodil jsem do německé školy, měl německé přátele. Ale pak se to najednou změnilo. Museli jsme pryč. Museli jsme jít vpravo. A Němci šli vlevo. Dali nás do ubohých, maličkých a špinavých čtvrtí a řekli nám, že tam budeme bydlet. Pak přišli a odvezli nás pryč. Ženy napravo, muže nalevo. Strýc už se nám ztratil. Nevím, kde je. Možná v jiném vlaku. Pochybuju, že se ještě někdy uvidíme. Možná už je mrtvý stejně jako matka. A možná taky ne. Těžko říct. Němci říkají, že jsme zbyteční, a přitom nás převáží do továren, abychom pro ně pracovali. Teda některé. Jiné prý můžou naložit na nákladák a ti... ti už se nevrátí. My jedeme do pracovního tábora. Každý se tu tísní s troškou svých věcí, kterou jsme si mohli vzít s sebou. Asi jedeme někam, kde budeme těžce pracovat,

když s námi máma nemohla jet. Ani žádná jiná žena. Co udělali s Marií? Abyste tomu rozuměli, Marie je moje malá sestřička, bude jí teprve rok. Teda, možná už nebude. Možná už ani není moje sestřička. Ale byla. Měl jsem ji rád.

Od té doby už jsem nikdy neřídil auto.

Nedokážu to, vždycky si na to vzpomenu.

Byl jsem řidič nákladáku. A ne jenom tak nějakýho nákladáku. Byl to automobil smrti. Naložili jsme ty špinavý Židy do zadní kabiny a vyrazili jsme. Řekli jsme jim, že je převezeme jinam, a přitom jsme auto upravili tak, aby výfukový plyn šel přímo do nákladového prostoru. Museli to dejchat, neměli jinou možnost. Když jsem slyšel, jak buší na dveře, když jsem slyšel, jak prosí o slitování, představoval jsem si, jak umírají. Jak blednou, jak se jim oči valí z důlků, jak klesají na podlahu, jak se marně snaží zachytit zbytky čistého vzduchu. Od té doby už jsem nikdy autem nejel. Vždycky jsem si vzpomněl na tohle a začal jsem si představovat, jak ti, co je vezu, chcipají jak zvířata. Moje rodina, přátelé, známí. Jak zvířata. Jak škrábou nehty na hladké dveře bez klik, jak se je snaží z posledních sil otevřít. Pořád jsem to viděl. Musel jsem na to myslet, nešlo to jinak. Umírali mi hned za mýma zádama. Pořád cejtím jejich pohledy. Jako kdyby mne neustále někdo sledoval. Asi je to jen moje fantazie, ale já vím, že tam jsou, čekají na mě. Těší se, až mi budou moct provést to, co jsem udělal já jim. Nemůžou se dočkat.

Měli jsme sílu jim vzdorovat.

Nemohli jsme. Zabránili nám v tom.

Zrádci. Bastardi. Zkurvysyni.

Postavili jsme pevnosti, spoustu pevností. Mohli jsme se ubránit, mohli! Byl jsem na nás hrdý. Pevnosti byly dobré, spolehlivé. Němci by neměli šanci, neměli by nejmenší šanci obsadit naši zemi. Odtáhli by s nepořízenou, byli bychom schopni vzdorovat jim třeba deset let, kdyby to bylo potřeba! Ale ne, oni nás zradili. Bastardi. Věřili jsme jim, svěřili jsme jim své vlastní životy, ba co víc, životy našich dětí. A oni nás zradili. Naši spojenci. Ti, kterým jsme důvěřovali. Zradili nás. Zradili. Nikdy jim to neodpustím. Nikdy nezapomenu na to, když jsme se poprvé dozvěděli, že už nejsme republika, za kterou jsme ta dlouho bojovali. Ne, najednou jsme byli *protektorát*. Protektorát. Jako nějaká nedůležitá země, se kterou si každý může dělat, co chce. Jako kdybychom samostatně vůbec neexistovali. Hemžilo se to tu Němci. Posranými Němci. A ti srabi, co nás zradili? Ti byli zalezlí ve svých špinavých brlozích a ani je nenapadlo přemýšlet o tom, jak to u nás teď vypadá. Mohli jsme se ubránit. Měli jsme šanci. Měli. Opravdu měli.

Vydával jsem rozkazy.

Když někdo někoho zastřelil, bylo to kvůli mně.

Když jsem svým vojákům řekl, aby něco udělali, udělali to. Neváhali. Neměli výčitky svědomí. Prostě to udělali. Nebáli se toho. Byl to rozkaz. A rozkazy se musí plnit. Pak začala válka. Původně jsme měli udržovat mír, neměli jsme se do ničeho míchat. Ale pak si nějací pohlavárové usmyslili, že Němcům nenechají celou Evropu. Těšil jsem se na to. Těšil jsem se na to, až nechám povraždit ta německá prasata, ty svině, co celou válku zabíjely nevinné lidi. Bože, jak já se na to těšil! Vylodili jsme se v Normandii a pomalu postupovali dál do vnitrozemí. Občas to nebylo jednoduché, ale nějak jsme to zvládli. A pak jsme narazili na nějaké Italy. Samý fašista. Probůh, já byl tak rád! Konečně jsem mohl dostat svému poslání. Řekl jsem jim, ať si vykopou jeden hromadný hrob. Postavil jsem je před něj. A pak jsem svým vojákům nařídil, aby je popravili. Jejich těla dopadala do hlíny a já měl radost, nespoutanou divokou radost, že jsem konečně udělal něco pro svoji zem, že jsou ti podělaní náckové konečně pod drnem, že už je odtamtud nikdo nedostane. Že jsem to nařídil já. Ani jsem je nenechal, aby se pomodlili. Ale oni to Židům taky nedovolili. Nebo ano? Tak to pokračovalo ještě několik týdnů. Putování, válka, porady, hroby, poprava, smrt. A další pochod. Neustále se k nám snažily přidat partyzánské skupinky. Ty jsem nechával popravovat taky. Byla by to jen zbytečná přítěž. Dostali jsme se až do Německa. Samý zloděj a vrah. Hned v první vesnici jsem nechal popraviti všechny, kteří před námi neutekli. Co kdyby byl někdo z nich partyzán a ohrožoval nás? Ale ne, ne, byl jsem jen rád, že je můžu zabít. Němce.

Dnes mi to chybí. Nemůžu nikoho popraviti. Trest smrti zrušili. Už ani nejsem v armádě. Prý jsem na to moc starý. Kdyby jen věděli, kolik jsem toho pro naši vlast udělal. Kdyby jen měli tušení!

Z klavíru se tehdy linuly příjemné tóny.

Na město spadla bomba.

Panika. Strach. Nic jiného.

Když jsem se poprvé dozvěděla, že jsem ve válce, myslela jsem si, že nás, obyčejných lidí, co válku nechtěli, se to netýká. Brzy jsem zjistila, jak moc jsem se mýlila. Bylo to pohodové odpoledne, má malá dcera hrála u nás doma na klavír. Ano, měli jsme doma klavír. Měli. Před válkou byla naše rodina poměrně bohatá, manžel pracoval v jedné z těch velmi dobře placených pozic... Ani nevím, co to vlastně hrála za skladbu. Ale byla velmi pěkná. Trochu melancholická, ale líbila se mi. A Lisa ji uměla zahrát tak pěkně... Pak se zničehonic ozvaly sirény. Nevěděli jsme, co máme dělat. Vyběhli jsme ven na ulici, stejně jako mnoho našich zmatených sousedů. A pak se to stalo. Obrovská rána, tlaková vlna nás všechny smetla. Já měla štěstí, ale někteří už na tom tak dobře nebyli. Krev, výkřiky, prach ze sutin. Prošel okolo mě nějaký muž s obrovskou ránou na obličej, zabořily se mu do ní desítky střepů z roztráštěného okna nebo snad výlohy... krvácel na svou

bílou košili. Když jsem se rozhlédla ulicí, viděla jsem, že o kus dál je prázdné místo. Prázdné místo, kde kdysi stály domy. Silnice. Zaparkované auto. Nebylo tam... nic. Nic, jen díra v zemi. Z prasklého vodovodu tryskala voda. Nikdo nevěděl, co má dělat. Nemohla jsem najít mou malou Lisu, manžela, syna, nikoho. Nikdo tam nebyl. Syn mi zemřel, manžela převezli do nemocnice. Lisu jsem našla, jak se vyděšeně schovává u jednoho z domů. Tiskla se k rohu budovy a odmítala kamkoliv odejít. Bála se. A já se bála taky. Bála jsem se, že zase uslyším ty sirény a pak hlasitý výbuch. Bála jsem se, že přijdu o celou svoji rodinu. Bála jsem se, že skončíme někde bez střechy nad hlavou. Strach, strach, strach. Nemohla jsem myslet na nic jiného. Siréna, rána, otřesy, hluk, křičící lidé. Má plačící Lisa. Slzy jí tekly po umouněných tvářích. Mně též.

Sníh. Zima.

Neměli nic na sobě.

Neměli nic k jídlu.

Poslali jsme je na smrt.

Evakuace našich továren. Pamatuji si to jako dnes. Evakuace. Tak tomu říkali. Spojenci už byli kousek od nás, věděli jsme, že se jim neubráníme. Ale naše výroba jim nemohla padnout do rukou. Nemohla. Továrny se měly vyhodit do vzduchu... Ale co s dělníky? Měli jsme je evakuovat. Všechny ty židovské dělníky, co už vypadali jako chodící mrtvoly. Ne, oni byli chodící mrtvoly. Kostry. Visela na nich kůže. Vždyť jsme jim ani nedávali pořádně najíst. A pak to přišlo, evakuace. Nesněžilo, ale celá krajina široko daleko byla pokryta bílou vrstvou. Měli jsme příkazy. Museli jsme je dovést do jedné vesnice. Většina zemřela během cesty. Nedali jsme jim skoro žádné jídlo, oblečení, nic. Na záchod museli chodit během pochodu, měli na to jen pár vteřin. Někteří si močili za chůze rovnou do kalhot. Stejně věděli, že brzo umřou. Vlekli se neuvěřitelně pomalu, nohy omotané špinavými hadry, aby jim tolik nemrzly. A pak to přišlo. První z nich spadl na zem. Nesměli jsme se zdržovat. Thomas, můj kolega, ho zastřelil. Nikdo z nich se ani neotočil. Nikdo z nás se ani neotočil. Všichni jsme se vlekli dál jako ve zpomaleném filmu. Kladli jsme nohu před nohu, zmrzlý sníh nám křupal pod nohama. Co jsme měli dělat jiného? Dohlíželi jsme jeden na druhého jako podezřívaví inspektoři, a přitom jich bylo nám všem líto. Ale co jsme s tím sakra měli dělat? Mohli jsme neuposlechnout rozkazy, ale to by popravili nás. A ti Židé by nakonec stejně zemřeli. Slyšel jsem, že i po skončení války jich mnoho umíralo. I když se dostali do rukou spojenců, byli tak podvyživení a slabí, že se těžko zotavili. Jejich osvobození přišlo příliš pozdě.

Dnes už v Evropě na Žida nenarazíte. Naše válka splnila svůj účel. Ano, homosexuálové, bolševici a cikáni, ti tu stále jsou, ale po nás přijdou další, další a další, kteří budou pokračovat v našich stopách a všechny je odsud dostanou. Je mi jedno kam, ale půjdou pryč. Všichni. Do jednoho. Ale stejně mi jich bylo líto.

Musel jsem jim dělat poskoka.

Otroka.

Smáli se mi .

Nevážili si mě.

Dělal jsem přesně to, co po mně chtěli. Byl jsem jejich cizinecký panáček. Jenom slovanská loutka v ruku německé armády. Dávali mi ty nejtěžší, mnohdy skoro nesplnitelné úkoly. A smáli se mi. Ten smích. Smáli se pokaždé, když jsem salutoval. Když jsem nějakému důstojníkovi čistil boty. Když jsem se snažil a cpal uprchlíky do vlaků, které je vezly na jistou smrt. Smích, smích, pořád jen ten jejich krutý smích. Myslel jsem, že se z toho zblázním. A pak mi řekli, že už mě nepotřebují. Že se musí z mé země evakuovat, stáhnout se zpátky do té své. A mě tam musí nechat. Smáli se, zase se smáli. Že prý se mám o sebe nějak postarat. Jak asi? Až přijde armáda, která naši zem od Němců osvobodí, zastřelí mě jako jejich poskoka. Nebudou mnou opovrhovat, budu jim lhostejný, úplně lhostejný. Nebude je zajímat, proč jsem to dělal. Proč tedy? Pro mou matku, dceru, bratra? Pro koho z nich? Nebyli by na mě hrdí. Jsou stále naživu? Netuším, možná ano, možná ne. Ztratili se někam, když Němci obsazovali naši vesnici. Ukrývají se v lesích? Tlejí jejich těla v jednom z hromadných hrobů? Podařilo se jim uprchnout? Nevím. Asi ne. Spousta těl mých kamarádů a známých tu jen tak ležela na zemi. Někteří z nich stále leží. Nikdo je nepohřbil. A možná nepohřbí ani mě, až přijdou naši *osvoboditelé* a zastřelí mě. Jediný důvod, proč by mě měli pohřbívat, je strach z nemoci, ne úcta k jinému člověku. A pak se budou smát mým tlejícím kostem. Nebo tomu, že jsem byl tak hloupý, že jsem před nimi ani neutekl. Už jdou.

Pořád slyším jejich křik.

Nářek, nadávky, prosby.

Pořád to slyším.

Když jsem šel na vojnu, neměl jsem nejmenší tušení, že to bude takové. Myslel jsem, že budeme bojovat proti nepřátelům naší země. Že budeme válčit proti zhýralým Angličanům a bojovat za svou vlast, za naše práva. Myslel jsem si, že třeba v tom boji i umřu. Ale rozhodně jsem si nemyslel, že budu muset vraždit děti. Ženy. Matky těch dětí. Muže, kteří byli stejně staří jako já a měli před sebou lepší budoucnost. Ale musel jsem. Byl to rozkaz. Musel jsem, když to byl rozkaz? Co by se mnou udělali, kdybych neuposlechl? Teď už před těmi muži není vůbec nic. Leží někde uprostřed lesů v mělkém, ve spěchu vykopaném hromadném hrobě. Tisknou se k tělům svých přátel a pomalu, ale jistě po nich lezou červi. Teda jestli tu vůbec v zemi jsou nějaké červi. Všude je zima, sníh. Sníh. Je krásně bílý. Většinou. Na některých místech jsou červené fleky od krve těch, které jsme museli zabít. Museli jsme to udělat? Museli? Viděl jsem jednoho muže, jak to psychicky neunesl, obrátil

svou zbraň proti sobě a zastřelil se. Nakonec jsme ho pohřbili mezi těmi, které jsme vraždili. Dalšímu se třásly ruce tak, že se mu tu nebohou židovku podařilo zastřelit až napotřetí. A stejně nezemřela hned, ještě pár minut jsem sledoval, jak sebou její končetiny lehce cukají. Možná i něco říkala. Prosila o něco? O lékaře? O pomoc? O ránu z milosti? Nevím, nerozuměl jsem jí. Možná jsem ani nechtěl. Krvavé skvrny ze sněhu smyje až příchod jara. A stejně navždy zůstanou vryté do naší paměti. Nikdy se toho nezbavím. Nikdy se nezbavím viny, že jsem vraždil děti, ženy. Matky těch dětí. Muže, kteří byli stejně staří jako já a mohli před sebou mít velkou budoucnost. Vraždil jsem je. Svýma rukama.

Připravit.

Zalícit.

Věděli, co se s nimi stane. Věděli, že je čeká jen smrt. Čekali na ni několik týdnů. Byla pro ně vysvobozením. Koncem nekonečné nejistoty. A přesto se jí báli. Viděl jsem jim to na očích. Nechtěli zemřít, nechtěli. Toužili se vrátit ke svým rodinám, zapomenout na válku a vést normální život. Stačilo by jim žít na pustém ostrově o velikosti jednoho metru čtverečního. Jenom žít o jeden nebo dva dny déle. Jenom o trochu déle.

Druhá světová válka nás změnila.

Neustále nás pronásleduje v našich myšlenkách.

Chybili jsme? Nebo bylo naše počínání správné?

Zavinili jsme si to? Byl to opravdu náš osud?

Proč já?

Tyhle otázky si klademe dnes a denně

a nikdo z nás na ně nemá odpověď.

Druhá světová válka zabila více než 60 milionů lidí.

Ale skutečných obětí je mnohokrát víc.

Kdo z nás má tušení, kolik skutečně?

Pal.

Jejich mrtvá těla popadala k zemi.

MODRÁ, ČERVENÁ, ŽLUTÁ

NGUYEN THUY LINH

Začalo zase pršet. S obličejem přilepeným na studená okenní skla jsem pozorovala řádění větru a bičování deště. Stromy v parku sebou nechaly ochotně lomcovat. Hladina jezírka se prohýbala pod nápořem tvrdých kapek, krabatila

se a třásla. Jak se teď musí cítit zlaté rybky? A není jim zima? Asi se schovaly v jednom chumlu u dna.

Najednou se ze tmy vynořila vzpomínka. Ukazovala malé děvče, nabalené do vrstev oblečení jako cibule. Dva trčící culíčky a buclaté červené tváře. U téhož jezírka házela rybkám chleba a nad ní se skláněla štíhlá brunetka v dlouhých bohemských šatech. Se smíchem zapózovala opodál fotícímu mladíkovi.

Fotka skončila u rybiček. Roztrhaná na tisíce kousíčků, klesající pod mými vzpomínkami.

Najednou pokoj ozářilo protivné umělé světlo. Vstoupil Buldok a třískl táčem o noční stoleček.

„Co děláš zase na tom parapetu? Slez!“ vyštěkl a na spánku mu zase naběhla žíla.

„Prší,“ řekla jsem lhostejně.

„To mě nezajímá! Sežer to a běž spát, máš už dávno po večerce.“

Podívala jsem se na průhledný kalíšek s pilulkami. Jeden modrý, jeden červený a žlutý. Mráček, srdce, sluníčko.

„A mami, co to máš za bonbónky?“

„Tohleto? Ale to jsou jenom ... takové vitamíny, aby byla maminka zdravá a silná, víš?“

„A můžu dostat taky, mami, abych byla taky zdravá jako ty?“

„Proboha to ne! Nikdy si je neber, rozumíš? Nikdy! Koukej, dávají večerníček. Běž se radši koukat, ano? Bud' hodná holčička.“

Mechanicky jsem kalíšek vzala a rychlým pohybem ty tři zázraky hodila do krku a polkla. Trošku to zaškrábalo. A pak nic. Poslušně jsem vrátila Buldokovi kalíšek. Nasupeně tam stál s těsnou uniformou zařízlou do těla, pichlavýma očima mě chvíli pozoroval a pak se ušklíbl.

„Sladké sny,“ zavrčotal slizce, zhasl a práskl dveřmi. Stála jsem sama ve tmě, poslouchala duté pleskání kapek o sklo, podlaha mě studila do bosých chodidel... Buldok jakoby z druhé strany taky vyčkával. Konečně zarachotil klíč a zamkl. Na dva západy. Poslepu jsem hledala cestu k posteli. Unaveně jsem přes sebe přetáhla peřinu. Víčka byla těžší a těžší a já padala a padala.

Cvak. Bylo mi devět. Inna mi hodila tašku do kouta a skočila na svojí postel.

„Tak tady budeš bydlet,“ roztáhla ruce a pyšně obhlédla pestrobarevný pokoj přecpaný hračkami, „a já budu tvoje kamarádka, chceš?“

Stydlivě jsem přikývla a sedla si na kraj postele.

„Proč jsi tady?“ zvědavě se ke mně natáhla. Až tehdy jsem si všimla, že má na nose pihy. Jako by jí na něj někdo rozsypal zrnka pepře.

„Máma odešla. A tatínek je nemocný. Babička říkala, že bude nemocný ještě dlouho.“

Vykulila oči. „A proč nejsi u babičky?“

„Babička je už stará, chodí strašně pomalu a třesou se jí ruce.“ Vybavila se mi její tvář scvrklá jako sušená švestka a jemné bílé vlasy v maličkém drdůlku.

„A kam šla máma?“

„Odešla. Tatínek říkal, že se vrátí.“

„A kdy?“

„Jednou. Slíbila to. Napsala tatínkovi dopis.“

„Aha, tak to jo. To se máš, já maminku ani tatínka nikdy neměla.“

„To nevádí. Půjďme si hrát?“

„Tak jo. Na maminku a na tatínka, jo?“

Cvak. Ty tři roky v dětském domově mi mizí z paměti, splynuly v jednu nejasnou rozmazanou šmouhu stereotypu a desítky tváří vychovatelek.

Vybavuje se mi deštivé odpoledne. Seděla jsem v autobuse, hlavu opřenou o studené sklo, vnímala jsem bušení kapek do spánku a hlasité výbuchy smíchu opodál visícího hroznu studentek. A vzpomněla na mámu. Tisíckrát jsem si to zakazovala, ale myšlenky si dělaly, co chtěly a vzpomínky se co chvíli zákeřně připlížily zezadu a zahryzly se mi do vědomí. A nepustily.

Co teď asi dělá? Za deště vždycky chodila ven bez deštníku. Nastavovala tvář dešti a zvláště se přitom tak šklebila. Chytla mě za ruku a rozběhla se: „Poběž!“ S rozběhem jsme skočily snad do každé louže ve městě. Druhý den jsme pak zpravidla chytly rýmu, ale nikdy mi to nevádílo. Ležely jsme celý den v posteli a hrály si na víly nebo mi četla z knížky.

„Mami, ty jsi tak krásná! Nejkrásnější na celickém světě!“

„Kdybys nepovídala, ty brepto,“ smála se. „Na, tady máš, vyrobila jsem ti jeden,“ podávala mi náramek, který jako kouzelník vytáhla z kapsy. S téměř nábožnou úctou jsem ho vzala do ruky. Modrá, červená, žlutá. Cinkání miniaturních mráček, sluníček a srdcí.

„Nesmíš ho ztratit, takhle si na mě vždycky vzpomeneš, víš?“

Horlivě jsem přikyvovala. „Nikdy, mami, fakt, čestný skautský!“

Cvak. A zase prala. Vlastně byla jako korálky. Jeden den svítila jasně žlutou, druhý den byla zamlkle modrá. Moc ráda poslouchala pračku. Strkala do ní i čisté oblečení a pak před ní seděla hodinu a půl, dívala se na její poskakování a míchající se barvy. Ale nikdy ho nevěšela. Táta se vždycky jenom smál a ochotně připínal kolík za kolíkem na prádelní šňůře.

Cvak. Příšera! Hlava se protáhla v zobák, krásné rysy se zkrivily hněvem, krví podlitýma očima mě sledovala a vydávala nelidské skřeky. Hlava mi třeští, buší a každou chvíli bouchne.

Cvak. Ticho, tma. Slyším jenom ustávající tukání kapek o okno a vlastní zrychlený dech. Tak pěkně děkuju, musím si říct o silnější prášky. Kéž by to byl všechno jenom sen.

„Tak vás všechny vítám na našem dalším sezení. Zároveň vám chci představit náš nový přírůstek. Tohle je Ivana. Dneska se nám představí a jinak bude bydlet tady s Hankou. Nevadí ti to?“ otočil se na mě Pospíšil a s ním i dalších deset hlav.

Zavrtěla jsem hlavou. A třikrát zaklepala do kovového opěradla.

„Už to zase dělá,“ zašeptal Stříkačka nově přichozí.

„Fajn,“ přerušil ho nahlas Pospíšil v dlouhém plášti, nohu přes nohu, „tak tedy můžeš začít, Ivano. Něco nám o sobě řekni.“

Rozcuchané dlouhé vlasy, vyhublá postava v pytlovitém oblečení. Sebevědomě se usmála. Zatímco vyprávěla svůj příběh, sledovala jsem, jak se ručička velkých nástěnných hodin nad její hlavou vleče žalostně hlemýždím tempem. Máma teď tohleto určitě nemusí poslouchat. Určitě si leží někde rozvalená v lese, poslouchá ptáky a láduje se malinami. Vždycky to dělala, než zdrhla. A ona nemusí sedět tady mezi ostatními cvoky a poslouchat jejich kecy. Doufám, že ji svědomí žere zaživa.

„Takže já budu bydlet s tebou? Super! Ty jsi stejně stará jako já? Vypadáš tak. Máš pěkný vlasy. Jo, a co ti je? David říkal, že máš obsedantně kompul ... něco. Někou poruchu?“

„Stříkačka moc mluví,“ mávla jsem rukou a šlápla na každou třetí dlaždici chodby. Nesnášela jsem, když na mě někdo mluvil, protože jsem se musela soustředit na to, abych při každém šestém kroku lusklá prsty. Pospíšil se vždycky smál, že mě pozná na dálku už jenom podle luskání. Nic vtipného jsem na tom neviděla. Mámina nejoblíbenější čísla byla 3 a 6. Často si četla horoskopy a tvrdila, že jsou to její osudová čísla.

„Ha! Tohleto je náš pokoj?“ vystřelila ke dveřím.

Lekla jsem se. „Ne!“ zařvala jsem rychle.

Trhla sebou a nechápavě na mě koukla. „Co je?!“

„Při vstupu dovnitř sahám na kliku vždycky jako první. Pamatuj si to!“

„Jak chceš. Jsi divná,“ uraženě poodstoupila a založila si paže.

Nebyla jsem divná, to ona. To ona nechápala, že když nebudu plnit svoje pravidla, máma se mi nikdy nevrátí. Prostě musím jenom dělat všechno třikrát nebo šestkrát. A když to budu dělat poctivě, máma si pro mě jednou přijde. Budeme zas spolu chodit v dešti ven. A prát oblečení. Horu oblečení, tolik, kolik bude jen chtít.

Prší. Při pohledu z okna jsem přemýšlela, jaký je tam svět venku. U rybníčku. U rybiček. Často jsem pozorovala rodiče s dětmi, dychtivě házející kusy pečiva do průzračné vody a sledující rozbíhající se kruhy po vodní hladině. Snažila jsem se zaslechnout jejich smích. Závíděla jsem jim.

Za tu dobu, co jsem tady zavřená, jsem měla spoustu času na přemýšlení. Možná jsem se jenom snažila nezbláznit se ze všeho. Uzavřít se do vlastní hlavy a nevnímat svět okolo. Člověka při zírání do zdi napadne hodně věcí. Za noci, kdy jsem vedla vzrušující dialogy s mým druhým já, jsem přišla na spoustu odpovědí.

Kupříkladu jaký je smysl života?

No přeci najít smysl života, odpovědělo pohotově mé druhé já.

A to je jeden společný smysl života pro všechny?

Ne, to by přeci vyvracelo to ohrané „Každý jsme originál.“ Jen si pěkně namáhej hlavu a najdi si ho. Třeba vidíš, tamhle Ivanu. Její smysl života bude, až začne zase normálně jíst. A Stříkačka chce určitě přestat fetovat.

A jaký je teda smysl mého života, když jsi tak chytrá?

No přeci ... víš co? Moc se ptáš, ty huso. Spi už.

Myslíš, že existuje Bůh?

Neslyšela jsi? Spi.

Ale já to vím. Existuje. Takovej vousatej dědula v dlouhých bílých šatech. Sedí tam na trůnu a děsně se nám všem směje. A máma s ním.

Ty jsi pošuk. Pojď spát.

Myslíš, že se máma někdy zase ukáže?

Co je ti po ní? Pospíšil říkal, že kvůli ní se chováš, tak jak se chováš. Člověk aby se za tebe styděl.

Proč, protože luskám? Vždyť nikomu nic nedělám!

Koukni se na sebe, ty trosko. Pusť ji z hlavy.

Nepřestanu s ničím! Nepřestanu, dokud nepřijde, nebo alespoň nějak nezjistím, proč odešla. Beze slova. Chci vědět, jak teď vypadá, jestli už má vrásky, jestli se směje pořád stejně, jestli má pořád ráda pračky. Nepřestanu luskat a šlapat na dlaždice. Nechci. Nemůžu.

Zase prší. Malé kapky duhy uprostřed šedi běžného dne. Sedím na parapetu a pozoruji rozmazanou postavu u rybníčku. Asi musela hodně promoknout. Kéž bych dokázala splynout s vodou. Líně si téci a na nic nemyslet. Tu a tam vytvořit louži, tu a tam vylézt lidem po kalhotách, vznést se a zase padat.

„Hej, tohle ti teď přišlo,“ Ivana mi hodila malý balíček.

Zmateně trhám papír. Je lehoučký, copak to může být? Neměla bych pro jistotu třikrát lusknout? Cinkání modré, červené a žluté. Postava zmizela. V zátýlku mě zamrazilo. Nezapomenu, čestný skautský.

Vzpomínka na básníka Vladimíra Brandejse

Jan Dvořák

Variace neznamená opakování

S básníkem Vladimírem Brandejsem (1937–2005) jsme často hovořili – mimo jiné – o osobitém koloritu orlickohorské přírody, která poutá vnímatele svou „vlídnou krásou“ a nezná strmé protiklady velehor. Poznat a pochopit svérázný charakter krajiny znamená odvrhnout atraktivní procházky po zpopularizovaných dominantách, ale dát se rovněž na hlubinné cesty mimo vymezené trasy. Nacházet stíny nebeských mraků rozvalených po pestrobarevných lukách, cítit záchvěvy všudypřítomného větru, pohrávajících si s kmeny a listy stromů, ztrácet se v divukrásných plochách lesů ... A vnímat jitrící chvění a nepřetržitou proměnlivost, která nám nedovolí zmocnit se zachycovaných obrazů a uzamykat je do rámu definitivnosti.

Vladimír Brandejse prochodil svá milovaná místa křížem krážem, s nadsázkou lze říci, že znal kdejaká magická zákoutí, každičký strom – kameny se stávaly nositeli příběhů a unavené nohy chladily prameny vod...

Splynul prostě s tímto prostorem jako málokdo, vrostl do něj, nikdy ho neopustil – stal se trvalou inspirací jeho tvorby.

Nacházené předměty, jevy, věci, vypovídající své příběhy, se pokoušel vidět v jejich symbolické definitivnosti, které ovšem předcházela řada pobočných studií, skic, náčrtků, kreseb, zachycujících „konstanty“, na nichž stojí čas, v neustálém pohybu, dynamice – v novém a novém utváření.

Proto se také průběžně vracel na stejná místa, aby zjišťoval, že nikdy nejsou stejná. Zahleďme se na oblohu – a nechme se unášet, chvílku po chvílce, letícími mraky, tvarujícími překvapivé obrazce. A zpytujme záběr po záběru zrod a soumrak každičkého dne, zážrak duhy.

Vladimír Brandejse stal oddaným pozorovatelem tohoto přírodního jeviště a dějiště u vědomí si toho, že proces jeho poznávání nikdy nemůže být dokončen. A proto se i vrací k stejným motivům, záběrům, jak vypovídají ostatně řady autorových knížek už od titulů – *Stromy, Krajiny vlídnosti, Černý rybíz, Horké líjaky, U nás vrchy, hory, rovina...*

Tvrdím, že Brandejse byl mistrem variací, že rozhodně pouze nerozmnožoval již jednou postižené obrazy, jak mu vytýkali jeho oponenti, osočující ho z pouhé opakovanosti a jednostrunnosti. Naopak, je z rodu posledých krajinářů, kteří nikdy nemohou opustit svůj prostor, daný jim osudem, a prorostlý kořeny jejich předků. Ten je navěky determinuje, formuje jejich charakter, splývá s příběhy. Brandejsové krajiny jsou neoddělitelně spjaty a paralelizovány s životem lidí, kteří do nich vstoupili, aby zde našli domov. Řád a cyklus přírody a člověka se prostupují. Příznačně o tom vypráví třeba jedna z jeho vrcholných knížek

Rodokmen, sugestivní básnická kronika autorova rodu. V ní a dalších /například Tříska v tváři/ syntetizuje prostředky, uplatněné v lyrických miniaturách, a posiluje epickou linii své tvorby.

Vladimír Brandejs myslel na čtenáře, chtěl s ním být v neustálém styku a toužil přenést na něj své pocity. Proto neváhal hojně publikovat a nebál se zařazovat i básnické studie, neprošlé zatím cizelérským tvarováním. Potrpěl si rovněž na další zřetězování již zveřejněných textů, aniž by ovšem šlo o pouhé reedice. Byl přesvědčen o tom, že čas prověří kvalitu tvorby a zachová její vrcholy. Ať tedy má z čeho vybírat.

PODHŮŘÍ

Kamkoli dojdu,
jsem doma.

Ať boty brouzdám
trávou, jehličím
i červenící...

Hlouběji o sáh
tíhu všech mraků
překonává opuka,
vrásčitá
jak čela mých dědů.

Každý rok
novými domy
můj kraj se vzpřimuje -
a před létem
i slibnou úrodou.

(Slané lásky, Kruh 1985)

PEVNINY

Kdysi jsem zkoušel
nosnost vody.
Oblázky se odrážely po hladině
na druhý břeh
Dnes
ke dnu se jen boří.

Kdysi jsem zkoušel
nosnost země.
Moudré rady
bývaly pro mě bez ceny.
Ale od pevných těl
nikdy jsem nestrpěl
utínat kořeny.

Dříve jsem vše,
co nebylo chtěl.
Dnes mezi lidmi
vadí mi zbytečné stěny.

Zkoušel jsem
kdysi jsem zkoušel
nosnost básně.
Za verši po duze šel,
závratně zasněn.

Dříve i dnes.
A jde se mi těžce i krásně.
(Pevniny, Kruh 1982)

OHLASY A RECENZE

Z TVORBY ČLENŮ STŘEDISKA

Setkáváme se s publikacemi nevelkými formátem, ale velkými obsahem, které jsou knižními perlami. Vzít je do ruky vskutku znamená potěšení. Nesporně upoutají sběratele krásných tisků. Platí to také o znamenitě vypravené trojjazyčné PREGA MATER URBINUM (francouzsky, česky, rusky), obsahující tři básně Barbary Y. Flamandové. Na precizních překladech se podílela **Draga Zlatníková** (s Karlem Sýsem a další překladatelkou). Pro Dragu Zlatníkovou nebyl svéráz poezie francouzské básničky neznámou pevninou, její poezii již překládala. O vynikající výtvarný doprovod se zasloužil Petr Poledník.

Podstatně skromněji vykročily na cestu za čtenáři dvě černobílé studie zkušeného **Jiřího Frýzka**, vydané rychnovskými institucemi. Za pozornost stojí jejich zaslouženě vysoký náklad. Potvrzují, že (s přihlédnutím k názvu jedné knihy aforismů Jiřího Faltuse) vzhled není úplně podstatný, rozhoduje obsah a jeho obecná sdělnost. Textům, navracejícím se ke kořenům české literatury a umění, renesanci českého jazyka a češtví v kleci němčiny předminulého století se dostává v době současného naivního evropanství obzvláštního významu. Studie HENRIETA ANNA JOANA RETTIGOVÁ je věnována dceři dnes mnohem známější matky. Jako pěvkyně disponující nebyvale krásným, čistým a úchvatným sopránem se Henrieta proslavila nejen na pražských scénách, ale také na mnoha evropských, aby zemřela v Mnichově a byla pohřbena na náklady města. Druhá studie ŽIVOT A DÍLO MANŽELŮ RETTIGOVÝCH je věnována Magdaleně Dobromile a Janu Aloisu Sudipravu Rettigovým. Magdalenu Dobromilu zná širší veřejnost pouze z poněkud okrajové stránky jako autorku obsáhlé kuchařky, pramatky stovek nejrůznějších kulinářských spisků. Jiří Frýzek přibližuje její méně známou tvář, literární ambice, na nichž se podílel i manžel. Česky psané texty M. D. Rettigové nesporně nezasluhují zapomenutí a třebaže nedosáhly uměleckých kvalit známějších současníků a současnic, nepochybně mají v české literární historii svoje místo. Zejména v té regionální. Krajinu přece neprotínají jen rovnoběžky velkých řek, ale také horizontály menších přítoků a autorka samotná zasluhuje alespoň krajevou pozornost. Je třeba ocenit Frýzkovo úsilí, hluboké znalosti, schopnost shromáždit množství údajů a správně je eliminovat, napsat krásným jazykem poutavé studie, nezatížené naivní tendenčností či únavným množstvím nepodstatných detailů a suchopárnou sdělností. Pokud Frýzkovy práce vezmeme jako literaturu faktu, a tou nesporně jsou, zasloužily by pozornost Klubu autorů literatury faktu a patričně ocenění. Významným osobnostem národa by rozhodně měla být věnována větší pozornost, než životopisům rozličných dobrodruhů nebo

nacistických válečných zločinců. Studii o Henrietě uvádí citát Františka Škroupa (pro zajímavost z roku 1837): ... Nicméně i obtížnou práci oblaží nám vědomí, že jsme pro věc oučinkovali, aneb svým krajanům potěšení způsobili... Můžeme konstatovat, že Jiřímu Frýzkovi se povedlo obojí.

Olga Novotná vydala básnickou sbírku *VOLNĚ ZE RTŮ PADAJÍCÍ* (2010) s ilustracemi Vojtěšky Vlčkové. Decentně vypravenou poezii charakterizují střízlivé vyjadřovací prostředky, neplýtvající slovy. V úvodní básni *Cesty* čteme: // Kěž dlouhá // je má pout // Ráda kráčím.// Ta nosná osnova se klene celou sbírkou. Největšího účinku nabývá její poezie v kratších, jakoby na dřevě otesaných básních /Slova, Až jednou/. V závěru sbírky rezonují zneklidňující motivy občanské poezie. S porozuměním čteme // Neboť // dějiny // tvoří cíl jediný // Moc. // Dodejme, že se jedná o druhou sbírku Olgy Novotné, první sbírka *Z JISTÉHO ÚHLU* (vydalo nakl. Albert) vyšla v roce 1999.

Zdeněk Jirásek (s humorným dodatkem *Slatiňanský*), jehož verše známe z *Kruhu* a básníka samotného jako dlouholetého pořadatele *Laskavých večerů*, vydal sbírku *DÍVKA S KOBLÍŽKY* (Oftis, 2012). Dalo by se napsat, že je to sbírka úsměvná, impulzivní, snad až skotačivá a mírně prostořeká, schopná lehce pohoršit puritánštější povahy – pokud tací dosud nevydrželi. Skutečnost však není tak rozverná, jak by se zdálo napohled, i Jiráskův úsměv občas tuhne, zastudí, mění se ve škrabošku, humor zadře třísku. Za průsvitným mušelínem Jiráskovy poezie vystrkuje růžky život se všemi svými strastmi a neplechami, se všemi projevy malosti, které nás obklopují, jimž vzdorovat je člověku souzeno. Převážně epigramatická forma snadno svede k lehkovážnému veršování za každou cenu. Jirásek se tomuto nebezpečí nevyhnul obloukem, ale eliminoval ho na přijatelnou, akceptovatelnou míru. V každé podobné knížce ulpí čtenáři v paměti několik veršů. Jmenujme tedy *Kdybych býval věděl* (úmyslně zařazena dvakrát?), *Úču ve vlaku*, *Už kopu*, *Madlu*, *Elišku*. *Třísku* snad trochu zadře závěr veršů věnovaných Jiřímu Orfejovi. Autorský záměr chápou, jsou však události, k nimž bychom měli přistupovat s jistou pietou. Poezie není anekdota, která unese ledacos. Sbírkou prolínají půvabné, s Jiráskovou poezií ladící ilustrace Ivany Měkotové (má na kontě ilustrační doprovod *Vondrákových Tajnospádů!*). V *Dívce s koblížky* nabrala inspiraci z jiného džbánku, její ilustrace dostaly odlišný, sytější, uzavřenější a údernější charakter. Bývá zvykem hledat kořeny, které si části samotní tvůrci ani neuvědomují. Ilustrace Ivany Měkotové je tentokrát nacházejí (podle mého zdání) poblíž karikaturistické a ilustrátorské tvorby Jana Pelce.

Velice aktivní skupina autorů jičínského regionálního uskupení vydala další číslo periodika *ČAJ* (časopis autorů Jičínska), označený úctyhodným číslem 69. Prezентuje tvorbu Ilony Pluhařové, jako host je uveden Milan Dušek povídkou *Divoká noc*.

Je potěšením vzít do ruky sbírku poezie, která upoutá již svým vzhledem. Sbírnka básníka, jehož básnický rodokmen celá desetiletí sledujeme a důvěrně ho známe. **LUBOŠ HUML** není z básníků experimentátorů, jeho hledačství zapustilo pevné kořeny, strom jeho poezie košatí a vydává dobré plody. (Samostatnou kapitolu tvoří Humlova poezie pro děti.) Jeho tvůrčí polarita vyrůstá z trvalé snahy zaznamenávat prchavé okamžiky hodné pozornosti, intenzivní vnímání skrytých zákoutí lidských vztahů a hodnot. Plně to dokazuje jeho nejnovější sbírka **CHVÁLA KŘÍDEL** (Oftis 2012) s fotografickým doprovodem Daniela Humla. Jsou jí vlastní klady Humlovy poezie z předcházejících sbírek, a přece je tu něco navíc, jakási definitivní imprese; podle Humlovy filozofie (to není chyba, pouze nápadná podobnost jmen) pramen veškerého poznání. Ve verších Luboše Humla nacházíme v současné poezii poněkud opomíjené atributy jako uctívý, až úzkostlivý vztah k domovu v širším i užším smyslu toho slova, vztah k rodné zemi, jakož i skromné ocenění zdánlivě všední práce. Nikoli jako existenční nutnosti, nýbrž jako základní hodnoty společenského pokroku a plodné životní náplně. Platí to třeba o básních Úroda, Vlaštovky, Vím, Ráno v Kameničkách či Sochařství, k občanské poezii má blízko citlivým náhledem pozoruhodná báseň Romové. V jiné básni nacházíme verše //před vrátky domova// klopýtnu// o vlastní stín //, To je vyznání, to je vědomí nutnosti a zároveň skromné přiznání. Humlova poezie však neklopýtá, zpřímá se ubírá směrem, kterým nastoupila pouť za čtenáři jeho první sbírka *Půdorys srdce* (Kruh, 1976)

Jsou lásky a umanutí, která člověka neopouštějí, dokud jej neopustí síly. Mnohdy i poté. Básník **MIROSLAV KUBÍČEK** má zatím sil na rozdávání. Sil „básnických“ dozajista. Dokazuje to jeho sbírka **JEŠTĚ** (Oftis. 2012). Setkání s Kubíčkovou poezií je milé, stejně jako s ilustracemi Václava Smejkal. Kubíček je z básníků, kteří nezapomínají svých rodných kořenů, v jeho případě zaklesnutých v kamenickém koutě Vysočiny. Vzpomenul jich už ve své prvotině *Dny sluncí* (1963), v nejnovější sbírce jim věnuje promyšleně komponovaný úvodní cyklus *Odvalený kámen*. V průzračné Kubíčkově poezii najde čtenář mnoho podnětů k úvahám, mnohá drobná pohlazení po duši i křehké záchvěvy melancholie, na které zajisté máme v pokročilejším věku právo. Není v ní však ani náhodou pach sentimentality, je to poezie zralá, prostá laciných zevšeobecnění, plná čiré, prostorné sounáležitosti s lidmi kolem sebe, stále schopnými hledat, ztrácet a nacházet. Jak to Miroslav Kubíček činí ve svých básních, tak nádherně úsporných, nechrlících slova jako vodotrysk rozstříkující mnohokrát procezenou vodu, nezacházejících se slovy jako s veteší. Nezbývá, než konstatovat: Radost číst!

František Uher

PRVNÍ VLAŠTOVKA

O **Boženě Tymichové** z Opočna jsem psal v recenzi „Semínko k semínku“, kterou zveřejnil Kruh 27. Reagoval jsem v ní na autorčinu druhou pohádkovou knížku „Poselství z říše skřítků“. Už tehdy mě zaujal úmysl, že tu její dosavadní literární hru s dětmi základní školy v Opočně posune dál, tedy k jejich přímé autorské účasti. Nebude od věci, abych stručně zopakoval své konstatování, že se autorka vydala nelehkým směrem a že uskutečnění její myšlenky napomůže oživit naději, že tyto děti budou chápat smysl života v tom správném úhlu pohledu, že jsou vlastně rostlinkami, o které my dospělí musíme pečovat, aby neuschly a nezplnely.

Že dodržela slovo jsem zjistil již ve chvíli, kdy se mi dostala do rukou knížka s názvem **CESTA DO VESMÍRU** s podtitulem práce žáků 2. B, 4. A a 4. B. s typickým znakem Městské knihovny v Opočně, sluníčka na rozevřené knize. Editoricky i autorsky se na ní podílela zmíněná autorka, vydala ji Městská knihovna v Opočně v rámci projektu „Putování za knihou“, který zahrnoval i seznámení s náročnou knihařskou prací a byl spolufinancován z grantového programu Ministerstva kultury.

Obsahem sympatické knížky je jedenáct pohádkových textů na stanovené téma a mimo editorky Boženy Tymichové (úprava úvodního textu a závěrečné Probuzení) se podílelo patnáct dětských autorů, ve dvou případech jich psalo několik dohromady, ale pak již jde o sólová vystoupení (Petra Gottwaldová, Vojtěch Pulpán, Jakub Štěpánek, Tomáš Lukavský, Jakub Holler, Nikola Mičianová a Jakub Stojan) Ten o sobě dal vědět úspěšnou účastí v literární soutěži Pardubické Střípky 2011, kterou vyhlašuje Středisko východočeských spisovatelů, zvítězil v nejmladší věkové kategorii textem Lochnesská příšera a zveřejnil jej bulletin Kruh č. 27. Jakub Stojan nezklamal mé očekávání, ale tenhle pocit jsem měl i při čtení dalších textů. Jsou čtivé, vynalézavé, vtipné, tíhnoucí k dobru a převážně optimisticky laděné, jak už to u dětí bývá či jak by to mělo být. Příběh začíná spadlou Hvězdičkou z oblohy. Dívka Tereška spolu s jezevčicí Čarinkou ji chtějí vrátit na nebe a tak se s ní vydají na Velkou Deštnou, kde se má o Hvězdičku postarat Měsíc. Za odměnu Terezku a Čarinku očekává výlet po Vesmíru. Navštíví Mars, planetu Matador, Pandora, UFO X a další, na každé zažijí nějaké dobrodružství. Že šlo o Terezčin sen se dozvídáme až na konci. Texty doplňují obrázky, které korespondují s napsaným, převážně přesvědčují o slušné fantazii mladých tvůrců. Na závěrečných stránkách je i jakási příloha s obrázky, které se nevešly k textům. Výtvarně s autory spolupracovalo přes třicet dětí a už tenhle fakt vypovídá o tom, v jakém prostředí knížka vznikala. Není náhoda, že z tohoto zapáleného kolektivu vznikl při Městské knihovně v Opočně literární klub jehož

členy mohou být děti ale i jejich rodiče, ten začne připravovat další publikaci s tématem blízkým dětem: o zvířatech.

Ve svém *Probuzení*, kterým Božena Tymichová uzavírá dětmi psaný příběh, říká: *Sněte, děti, své sny o jiných civilizacích, sněte o kráse, o přátelství, o lásce. Sněte o světě, kde není zlo a násilí, neboť sen je krůčkem ke skutečnosti...* Napadá mě: Kdyby to bylo až tak jednoduché. Ale i ve které době předchází to jednoduché bylo? Sen je však nesporně základ k tomu, aby si lidé už konečně řekli, že je ho třeba uskutečnit. Aby k tomu vykročili.

Cesta do Vesmíru je obdivuhodným a velice cenným krůčkem správným směrem, kéž by zmíněné aktivity v Opočně měly co nejvíce následovníků i jinde a stalo se to tradicí. Děti potřebují dostat příležitost a dokáží jí využít. Není přece třeba zdůrazňovat, že už v útlém dětském věku se vytvářejí charaktery a být schopen vyslovit to, co cítím, by mělo být ve schopnostech každého člověka. Ne ze všech, kteří knížku vytvářeli literárně i výtvarně, se postupem času stanou spisovatelé a malíři, ale věřím, že jako čtenáři zůstanou věrni dobré literatuře, která je bude provázet dalším životem, a bude mít pozitivní vliv na jejich jednání v dospělosti.

Milan Dušek

ZDENĚK JIRÁSEK, BÁSNÍK A TVŮRCE SLATIŇANSKÝCH LASKAVÝCH VEČERŮ

Znám se s ním řadu let a vím, že v mnohém se vůbec nezměnil. Už tehdy jako dvacetiletý někde u ohýnku všechny rád bavil všelijakými vymyšlenými historkami a básničkami, při nichž bylo pro všechny snadné se „odvázat“.

Nebylo překvapením, že později jeho literární pokusy byly po zásluze oceněny v literárních soutěžích a publikovaly se v časopise Východočeského centra spisovatelů, jehož je členem.

Od roku 2003 slatiňanský kulturní život obohatil letos už devadesátí šestým „Laskavým večerem“. Zve na ně známé literární a hudební osobnosti, jejich vystoupení uvádí a s úspěchem se k nim přidává vtipnými komentáři.

V nakladatelství Oftis mu před týdnem vyšla jeho první básnická sbírka „Dívka s koblížky“. Na rozdíl od některých „supermodernistů“, předkládajících své verše ve formě nerozluštitelných tajenek, v Jiráskově poezii, zvláště v jeho epigramech, mnohde až v košilatých legráčkách, čistě se zrcadlí dobře čitelná vážná myšlenka k problémům, radostem i strastem dneška.

Knihu zdařile ilustrovala Ivana Měkotová.

Josef Krečmer

VRAŽEDNÉ VÁBENÍ

Není až tak důležité, proč si úspěšný spisovatel **LUBOMÍR MACHÁČEK** „odskočil“ do nové tvůrčí oblasti, podstatný je fakt, že je během několika let v žánru detektivky a krimi jako doma. Že se k tomu chystá, vyslal nepřehlédnutelný signál směrem ke čtenáři hned první sbírkou sedmnácti povídek pod názvem „Básníci nevraždí“ (Oftis Ústí nad Orlicí, 2006), kterou si nastavil vysokou laťku. Následující povídkovou knížku „Vražedná sešlost“ (Nava Plzeň, 2010) už vydal pod pseudonymem **ADAM BOREK**. Pak následovala krimi novela „Vražedná romance“ (Moba Brno, 2011) a začátkem roku 2012 vydala Nava Plzeň jeho povídky „**VRAŽEDNÉ VÁBENÍ**“.

Je zcela zákonité, že si autor již prvními příběhy vytvoří své vlastní postavy kriminalistů, kteří případy narušení zákona řeší a rozhodným způsobem pátrají po pachatelích, že jim dá do vínku charakter, který je provázejí po celou dobu jejich existence, že se postupem času kolem nich objevují další postavy, a že se to neodehrává „kdesi“, ale že je jejich tvůrce ukotví do prostoru, jenž dobře zná a tak nemusí vymýšlet kulisy. Pro Borka je to město na soutoku Labe a Chrudimky a jeho bezprostřední okolí, pouze výjimečně nás příběh odvede někam jinam. Když se mi v textu mihne vrchní komisař Ondřej Bucek či jeho mladší podřízený komisař Emil Hložek, nemám pochybnost o tom, kam je zařadit. Je třeba dodat, že oba policisté nejsou žádní fanatici, kteří jdou slepě za svým cílem, bez ohledu na své okolí, ale že mají jako jiní lidé své slabůstky, které ne vždy dokáží potlačit. Nejsou prostě superlidé, na které nikdo nemá, ani naprogramované stroje, které vysadí jen když se rozbijí.

Sedm povídek, které knížka obsahuje, láká už svými názvy: Třaskavá směs lásky, Houpací křeslo, Důvěrné zátiší s beruškou, Užívat si není zločin, Vražedné vábení, Evino jablko, Láska z reklamy. Přečetl jsem jedním dechem a tak mě láká, abych alespoň naznačil, co se za těmi názvy skrývá, ale proč kazit jinému čtenářský zážitek s postupným odkrýváním všech možných stop, které, často i oklikou, vedou k pachateli trestného činu. Jde sice o fikci, ale Borek rozhodně nefantazíruje, v textech jde nesporně o obraz současné společnosti. V prostředích, kde se jednotlivé případy odehrávají, se čtenář díky autorovi neztratí, a leckterý se možná i podiví, jak se autor střelil. Ku prospěchu textu není dialog upovídáný, neodvádí pozornost jinam, nezduvodňuje. Ze všech těchto důvodů mi nedělá potíže napsat, že se povídky čtou dobře, poskytnou napětí i pobaví, možná i v leccems poučí, dokonce převážně překvapí i jejich vyústění a to je při dnešní produkci čtíva rozhodně bod k dobru.

Milan Dušek

SLOVO ČTENÁŘKY

Pravidelní čtenáři bulletinu Kruh nemusí hledat svůj čtyřlístek pro štěstí pracně na louce. Najdou ho na obálce Kruhu 28 a uvnitř je čeká i to opravdové štěstí v podobě kvalitního výběru povídek, básní, aforismů, recenzí, doprovodných fotografií a řady informací.

Úvodní fotografie je od Věry Kopecké – „V sevření skal“. Kdybych si přečetla jen název a neviděla k tomu i záběr, očekávala bych s jistotou něco hodně nepřijemného. Takto mě napadá spíše jakási vzájemná symbióza – skály strom chrání před náporu větru a on spolu s nimi tvoří zajímavou přírodní scenérii.

Hned několik dalších stránek bulletinu patří spisovatelce a zároveň jubilantce Marii Kubátové. Možná právě proto, že v kraji Krkonoše nežila odmalička, dokázala v něm objevit to, co tamní obyvatelé berou jako samozřejmost a co začne člověku chybět teprve tehdy, když je z rodného kraje přesazen někam jinam. Příroda, krásná na jaře a v létě, drsný podzim, třeskutá zima, sousedé, kteří si důvěřovali a nezištně vzájemně pomáhali. Věděla jsem to od svých rodičů, kteří z tohoto kraje také pocházeli a díky jimž mě pohádky paní Kubátové provázely už od dětství. NEBE NAD HORAMI od pana Dvořáka a NA SLOVÍČKO ... s panem Duškem čtenářům přibližují spisovatelčino nadšení pro literární tvorbu, její skromnost a schopnost převážně rozdávat a ne brát. Pohádka O KRÁSNÝCH MIHULÍCH je vhodně zvolenou ukázkou z bohaté tvorby Marie Kubátové.

Miroslav Skačáni a jeho NEJHLUBŠÍ PROJEV LÁSKY. Kdyby autorem povídky byl někdo jiný, myslela bych si, že pro čtenáře vymyslel neskutečný příběh. Ale protože autorem je zkušený lékař – psychiatr, jeho povídka má jistě reálný základ. Odhaluje nám, jak silně jsou v jedinci zakořeněné zážitky z dětství a jak až téměř hrůzně dokážou ovlivnit jeho osobnost v dospělosti. *V dnešní kultivované době jsou přece jiné hodnoty, které má žena u muže hodnotit nejvýše, nejenom sílu jeho svalů, ale především jeho mozků,* píše autor. Kladu si otázku: „Je dnešní doba opravdu kultivovaná?“

Verše Petra Musílků PÁR VTEŘIN a MAPY NOCI zachycují to, co je mi blízké, co bych ráda také nějak vyjádřila, ovšem chybí mi na to básnický talent.

Tvorba Marty Urbanové je prezentována povídkou VRAŽDA POEZIE – prózou s šokujícím koncem ne náhodně prokládanou ukázkami z Hrabalova díla „Bambino di Praga“. Poklidně odvíjející se příběh dvou spolužáků ze střední školy, kteří se po letech potkávají a díky společným vzpomínkám se spřátelí, končí tragicky a téměř idylicky. Příběh přináší pro přeživšího trpké zklamání a zpřetrhání všech vazeb s místy, která pro něj kdysi hodně znamenala. Paní Urbanová v tomto čísle bulletinu zaujme čtenáře rovněž svými aforismy. „Který politik netrpí závratí, aby se mohl podívat dolů?“ to je jen jeden z mnoha dalších – každý je trefou do černého.

Luboš Zelený v básni KROKY DO BUDOUCNOSTI sděluje: *Blíží se neúroda dobrých lidí.* Bohužel, takovou neúrodu pořádná dešťová zálivka nespraví. Pan Zelený v Kruhu také publikuje stať PŘEDVÁLEČNÁ TRADICE LETNÍHO TÁBORA ETICKÉHO Hnutí ČSL. STUDENTSTVA V ŘADOVĚ. Letní dětský tábor v Řadově je v regionu vyhlášeným místem pro prázdninový pobyt dětí, ale opravdu asi málokdo tuší, že to bylo ve 30. letech centrum setkávání budoucích umělců a pobyt v Řadově se určitě mnohdy významnou měrou podepsal na utváření jejich názorů a tvůrčích směrů. Informace o již málem zapomenutém dění v Řadově patří mezi velice cenné.

Zajímavé vyprávění Dragy Zlatníkové O CESTĚ KE KOŘENŮM za příbuznými v Zagrebu a Sarajevu je dojemným zážitkem i pro čtenáře. Ukázky z veršů charvátských a bosenských autorů jsou důkazem blízkosti poezie našich a tamních básníků.

Luboš Huml a jeho básně TŘEŠŇOVÝ SAD a STARÝ ŠTĚPAŘ, to jsou verše psané s láskou k přírodě a úctou k člověku, který je schopen se s ní sžít.

STRÁNKY MLADÝCH A ZAČÍNÁJÍCÍCH AUTORŮ a v nich ODPOVĚDI od Julie Miletínové: ... začátek je odjakživa místo, v němž tušíme nejvíc. S autorkou nelze nesouhlasit. Marie Ungrádová a její dílko UMĚT SI TO ZAŘÍDIT je humorně podaná povídka, která by mohla být i skutečným příběhem. Její čtení by jistě uvítali i čtenáři na setkáních v knihovnách v rámci putování letošního blížícího se 8. uměleckého maratónu.

Pod nadpisem LITERÁRNÍ SOUTĚŽ MLÁDEŽE PARDUBICKÉ STRÍPKY 2011 si můžeme přečíst další vítězné práce oblíbeného klání. Jsou obsahově hodně různorodé. Ovšem všechny tři ukázky opět svědčí o tom, že mladí lidé pojali soutěžní téma zodpovědně. Próza od Hany Pilné MUSÍŠ SE ROZHODNOUT je napsaná téměř profesionálně.

V OHLASECH A RECENZÍCH si každý jistě pozorně přečte Z TVORBY ČLENŮ STŘEDISKA od Františka Uhra. Krátká hodnocení čtenářům rozšíří informace pro výběr na knižních pultech nebo v knihovnách. Jiří Faltus věnuje tvorbě Františka Uhra následně řádky nazvané CO NOVÉHO V OKOLÍ ANEB HRABIVÍ HERODESOVÉ. Zmiňuje se tam též o autorově sbírce „Okolí“, z níž máme možnost si v Kruhu přečíst báseň „P jako Proti proudu“: ... *pevné plachetnice plují pouští proti proudu – dočkáme se?*

Rubrika ZAZNAMENÁVÁME – KOMENTUJEME je o knihách vydaných v letošním roce, o akcích, besedách na školách, vernisážích – je toho opravdu hodně. Kruh 28 zavírám s velmi dobrým pocitem a přejí za čtenáře jeho redaktorům i přispěvatelům hodně tvůrčího elánu a štěstí.

Dagmar Poláková

ZAZNAMENÁVÁME – KOMENTUJEME

ZA EMILEM TROJANEM

Když přišla z Těchonína zpráva, že 27. května 2012 zemřel ve věku právě dožitých 65 let, nemohl jsem tomu uvěřit, vždyť jsem s ním tři dny předtím byl ve spojení, omlouval se, že nemůže přijet na členskou schůzi do Pardubic, protože se mu sjede rodina.

Odešel předčasně, ještě měl tolik plánů, ale srdíčko, které ho již třikrát varovalo, nadále vypovědělo poslušnost.

Emil Trojan byl spisovatel-historik se zaměřením na místa, kde žil, (narodil se v nedalekých Pastvinách) a jeho vášní byla vojenská historie 2. světové války a krátce poválečná, mimo jiné se věnoval opevněním stavěným před válkou proti možnému náporu německého fašismu.

Během let vydal BETONOVOU HRANICI 1 (Oftis Ústí nad Orlicí, 1994), BETONOVOU HRANICI 2 (Oftis, 1997), BETONOVOU HRANICI 3 (Oftis, 2002) a BETONOVOU HRANICI 4 (Oftis, 2004) ve kterých shromáždil spoustu dobových fotografií všech typů opevnění a doprovodil je zasvěceným textem. V roce 2001 vychází první díl TAK PŘÍSAHALI (Oftis) o partyzánském odboji v Orlických horách a okolí v letech 1939 až 1945, později přidal TAK PŘÍSAHALI 2 (Krupka Mohelnice) se zaměřením na poválečné události v OH a okolí v důsledku války. Nelze se nezmínit o publikaci PASTVINY, HISTORIE A SOUČASNOST (Oftis, 2002), jak by také mohl opomenout své rodiště. V roce vyšla v Krupce Mohelnice jeho poslední knížka PŘEHRADA PASTVINY, která důsledně a pečlivě mapuje stavbu přehrady od samých začátků až po její napuštění. Jako každé Trojanovo dílo ji doprovází spousta fotografií, náčrtků, plánek a grafů.

Je třeba dodat, že se autorsky zúčastnil na mnoha (možná ke stovce) nejruznějších publikacích a že jsme i několik úryvků z jeho prací zveřejnili v bulletinu Kruh.

Emil Trojan byl vzácný a velice skromný člověk, pracovitý autor. Čest jeho památce.

Milan Dušek

DOPLNĚK K VYŠLÝM KNÍŽKÁM NAŠICH AUTORŮ V ROCE 2011

- Lukáš Vavrečka – **PARTITURA** – Bibliofilské vydání čtyř vícehlasých básnických skladeb v nakladatelství Štěpán Bartoš.

DALŠÍ KNÍŽKY NAŠICH AUTORŮ V ROCE 2012

- Božena Tymichová se autorsky i editorsky podílela na pohádkové knížce **CESTA DO VESMÍRU**, kterou vydala Městská knihovna v Opočně za podpory Ministerstva kultury ČR. Je sestavena z pohádkových textů a obrázků žáků základní školy v Opočně
- Luboš Huml – **CHVÁLA KŘÍDEL** – sbírka básní ve vydavatelství Oftis v Ústí nad Orlicí.
- Věra Kopecká ve spolupráci s Agenturou pro rozvoj Broumova – **BROUMOV, MŮJ ADOPTIVNÍ DOMOV** – vydání podpořil Královehradecký kraj. Kniha obsahuje básně autorky a 38 celostránkových fotografií z její produkce..
- Miroslav Kubíček – **JEŠTĚ** – sbírka básní ve vydavatelství Oftis v Ústí nad Orlicí s ilustracemi Václava Smejkal.
- Milan Dušek – **JEN PŘES MOU MRTVOLU** – sbírka krimipovídek ve vydavatelství NAVA Plzeň.
- Eva Černošová – **VĚCI KTERÉ SE SNADNO ZAPOMENOU** – próza s ilustracemi Jana Černoše ve vydavatelství Oftis v Ústí nad Orlicí.

OCENĚNÍ

V roce 2011 (14. června) **Cenu města Ústí nad Orlicí převzal od starosty města Milan Richter**. Napsal knihu Kumštýři Podorlicka, která je o řadě osobností působících v regionu. Jako publicista a šéfredaktor vydává měsíčník Ústecké ozvěny, který mapuje kulturní, společenské, sportovní a další události ve městě. Jako dlouholetý Dobrovolný dárce krve a plazmy převzal za 160 odběrů nejvyšší ocenění pro dobrovolné dárce krve Zlatý kříž první třídy. V tomto i nadále pokračuje. Významné je i jeho patnáctileté předsednictví Klubu českých turistů. Dlouhá léta působí jako houslista, cimbálista a organizační vedoucí folklorního souboru Jaro v Ústí nad Orlicí. Blahopřejeme.

(Redakce se omlouvá, že toto ocenění nezaznamenala v rozhovoru k jeho kulatému výročí v čísle 27.)

Kraj Vysočina ocenil v různých oborech mimoškolních aktivit žáky základních škol a středoškoláky. Autorka dvou románů, členka našeho Klubu **Lucie Hrochová**, studentka gymnázia v Ledči nad Sázavou, zaslouženě získala ocenění za literaturu. Blahopřejeme.

NOVÝ ČASOPIS

Pardubický literární čtvrtletník **PARTONYMA!** Založen absolventy oboru Historicko – literární studia Lukášem Vavrečkou a Martinem Ťopkem. Sdružuje (nejen) regionální literární tvůrce, ale i výtvarníky, fotografy aj. Sestává se ze tří částí, jež se věnují odborné esejistice, publicistice a především vlastní literární tvorbě. V tištěné podobě vychází Partonyma jako hyberbibliofilie (tištěný časopis si nemůže obstarat nikdo jiný než ten, kdo do něj přispěl).

Paralelně s časopisem byla spuštěna internetová revue, kde se objevují aktuality z literárně kulturního dění. Zde se také vyhlašují nová témata dalších čísel, jejich obsahy a ukázky.

Redakci Partonymy lze kontaktovat na e-mailovou adresu: partonyma@seznam.cz

Tam lze posílat příspěvky do následujících čísel.

ZPRÁVY Z OBLASTÍ:

Vyhlášení výsledků celostátní literární soutěže **Tyňišťský literární Parnas 2011** se konalo dne 5. listopadu 2011 v Kulturním centru v Týništi nad Orlicí. V kategorii Próza získala 1. a 2. místo za povídky *Souboj* a *Rozhodnutí Marie Ungrádová* z Vamberka, která je členkou Střediska východočeských spisovatelů.

Dostala i 3. cenu v kategorii Poezie. Redakce autorce upřímně blahopřeje.

Řehečská slepice a její vedlejší produkty.

Už jedenáct let se koná literární soutěž „Řehečská slepice“, i když Řeheč na Jičínsku má asi 33 obyvatel. Má ale šikovné rodáky, jedním z nich je **Václav Franc**, který Slepici s rodinou pořádá. Bez dotací, jen za pomoci dobrých přátel. V sobotu 14. dubna se na vyhodnocení soutěže sešlo 65 lidí, a to nejen autorů. Protože soutěž není jen o psaní a čtení. Je i o setkání, povídání, domlouvání dalších setkání, muzice a kuloárech. Ty byly dlouho natažené, taky proto, že Francova rodina peče úžasné zákusky. Vyhodnocení soutěže je doplněno vtipným kabaretním programem a písničkami Řehečského kvarteta. Má pět členů, ke kterým dospělo svým vývojem. Vzniklo totiž kdysi jako doplněk, ozdoba vyhlášení soutěže a prošlo si svým vývojem. Letos se chystá propagovat českou písničku už na svůj třetí zahraniční zájezd. Přínosem jedenáctého ročníku bylo, že kvarteto pomohlo znovu na svět dvěma zapomenutým písničkám o Jičíně.

Protože Řeheč nemá dostatečně velký sál (nemá žádný sál), koná se vyhlášení v jičínské Knihovně Václava Čtvrťka. Další důkaz provázanosti knižního a literárního světa. Soutěž má obvyklé kategorie poezie a prózu. Letos byl prvně vyhlášen obor písňových textů. Z celkového počtu 37 účastníků si odnesl první místo za prózu J. Němec ze Žerotína, mezi básníky zvítězil J. Lipanský z Prahy.

Vítězka kategorie písňových textů je z Jičína a jmenuje se A. Knittlová. Více se dozvíte na www.rehec.cz

Text Bohumír Procházka
(Přetisknuto z Knižních novinek 9 – 10/ 2012)

Z vyhlášení výsledků Řehečské slepice

Václav Franc se zúčastnil autorského čtení v rámci Večera přiměřených depresí č. 96 v kavárně Symbióza (dříve Obratník) na pražském Smíchově v pátek 18. května 2012. Tradiční páteční večery představují tvorbu autorek a autorů z celé republiky. Hlavní organizátorkou akce je Zora Šimůnková. O vlastní akci a programech či termínech dalších večerů se můžete více dozvědět na <http://www.primerenedeprese.cz>, kde se můžete přihlásit do programu.

Kromě Václava France se na večeru číslo 96 představili Hana Nichtburgerová, Petra Sedlmajerová, Václav Lamr, Martin Voráč a jako hudební doprovod Paul Merild.

Literární spolek LiS při Knihovně Václava Čtvrťka v Jičíně zavítal v rámci schůzky v pátek 25.května 2012 do Sobotky. Členy spolku jsou i dva členové

Střediska východočeských spisovatelů, Václav Franc a Draga Zlatníková. Navštívili novou výstavu o životě a díle Fráni Šrámka a následně i Šolcův statek, kde se básník Václav Šolc v roce 1838 narodil.

Z návštěvy LiSu v Sobotce

Z dosavadních aktivit Lukáše Vavrečky v letošním roce:

- 25. 5. 2012 / čtení s Janou Orlovou na Jeskyni slov / Uherské Hradiště
- 17. 5. 2012 / prezentace časopisu Partonyma v klubu Hrbatá koza / Pardubice
- 9. 5. 2012 / čtení s Janou Orlovou a Jakubem Orlem / Sběratelský Antikvariát Smetana / Brno
- duben 2012 / dramtizace knihy básnických skladeb s názvem Partitura (vyd. 2011)
- 14. 4. 2012 / úryvek z knihy Hyperprostor v časopise Partonyma
- 14. 4. 2012 / vydání prvního čísla časopisu Partonyma
- 11. 4. 2012 / autorské čtení LV a básničky Jany Orlové / Městská knihovna v Karlových Varech
- březen 2012 / povídka Poslední snídaně z knihy Alibi na příští noc v Literárním fóru SVČS, č. 3
- únor 2012 / Ženy mají oči: Figury a motivy v české ženské poezii 1968–89 (vyd. Univerzita Pardubice, 2012)
- 5. 2. 2012 / hudební doprovod na autorském čtení Sebraných spisů Filipa Mikuše / Kavárna V lese / Praha

14. 1. 2012 / vystoupení na druhém Suchém autorském čtení / Pardubice /
11. 1. 2012 / hudební doprovod na autorském čtení a křtu Sebraných spisů Filipa
Mikuše / Pardubice / Klub 29
leden 2012 / povídka Alibi na příští noc ze stejnojmenné knihy v literárním
časopise Tahy 2011
leden 2012 / **Do trezoru se šperhákem aneb „Poezie života“** / Recenze na stu-
dentský sborník Privát v recenzním bloku literárně kulturní ročenky
Tahy 2011.

**Lukáš Vavrečka byl kooptován do výboru Střediska východočeských spi-
sovatelů v Pardubicích, je zástupcem šéfredaktora literárního čtvrtletníku
Partonyma, vedoucím literárně kulturní revue časopisu, člen redakční rady
literárního časopisu Tahy, správcem jeho stránek, správcem FB stránek Stře-
diska východočeských spisovatelů, editorem Literárního fóra SVČS.**

**1. 6. se uskutečnila v Regionálním muzeu v Náchodě vernisáž výstavy obra-
zů a grafik ALENY KORDÍKOVÉ.** V úvodu krátce promluvil ředitel muzea
PhDr. Václav Sádlo. Po hudebním vystoupení Kateřiny Štěpánové (zpěv) a Petra
Demjanoviče (zpěv a kytarový doprovod) promluvil o autorce, jejích obrazech
a grafikách v zasvěceném komentáři básník Rudolf Matys. Vernisáž proběhla
v přátelské atmosféře za účasti místostarostky Náchoda pí. Benešové, malířky
pí. Šalové, malíře Petra Samka a autorčiných přátel. Na závěr si všichni ve výstavní
síní zazpívali. Alena Kordíková vystavuje v Náchodě na padesát grafik a několik
obrazů. Výstava potrvá do 24. 6. 2012.

Z vernisáže Aleny Kordíkové v Náchodě (Rudolf Matys a Alena Kordíková)

PROLÍNÁNÍ JANY MACÁKOVÉ

Zajímavé obrazy ještě v zajímavějších prostorách mohli vidět milovníci umění ve věži Zelené brány v Pardubicích až do konce června 2012. Vystavovala je v Galerii ve věži členka výtvarné sekce Střediska východočeských spisovatelů, malířka a fotografka JANA MACÁKOVÁ. Věnuje se abstraktní kresbě. Svá díla vystavovala například v pardubické knihovně 2008, v Přelouči 2008, Divadlo Žďár nad Sázavou 2009, Radnice Mazbaus Pardubice 2009, Národní dům Rychnov nad Kněžnou 2011, SOŠ cestovního ruchu Pardubice 2011, Galerie na kolonádě Lázně Bohdaneč 2011, Čajovně Pardubice 2011 a další. Zúčastnila se i mnoha společných fotografických výstav v Pardubicích a okolí.

Milan Richter

Z výstavy Jany Macákové v Pardubicích

Projekt „Putování za knihou“ v Opočně

Od března do června se v opočenské knihovně realizoval projekt „Putování za knihou“, jehož cílem bylo přiblížit dětem celý proces vzniku knihy a tyto činnosti si vyzkoušet. Zároveň měl podpůrnou funkci pro založení literárního klubu. Zúčastnili se ho žáci z místní ZŠ, konkrétně třídy 2.B, 4.A a 4.B. Projekt byl odstartován úvodní besedou s českou spisovatelkou pro děti Ivonou Březinovou, která jim vyprávěla o tom, jak vznikají nápady a z nich pak konečné příběhy. Na ní již navázala praktická část, kterou děti provázela místní autorka dětských knih paní Božena Tymichová. Napsala úvodní povídku do knihy a společně si pak s dětmi určily, jaké hlavní postavy budou v knize vystupovat (holčička Terezka

a její psí kamarádka Čárinka) a název knihy – „Cesta do Vesmíru“. Úkolem dětí bylo vymyslet další příběhy, které hlavní hrdinové prožívají a k nim si vytvořit ilustrace. Po zkompletování příběhů a ilustrací byla kniha svázána paní knihařkou Věrou Voborníkovou. Děti si vyzkoušely i knihařskou práci, kdy si samy vyrobily leporela ke vzniklé knize. Celá tato činnost vyvrcholila křtem knihy dne 25. června 2012 a byl založen literární klub, který začne fungovat od září v knihovně.

Vzniklá kniha bude ke zhlédnutí v knihovně během výstavy „Jak se dělá kniha“ od poloviny října do poloviny listopadu a začátek výstavy bude doplněn o veřejné čtení ze vzniklého díla.

Celý projekt byl spolufinancován z grantového programu Ministerstva kultury ČR, Knihovna 21. století.

Radka Mecnerová

Nebýt úžasných lidí. O kterých člověk neví, dokud se nezačne něco dělat, byly by veškeré snahy pouhým snem. Mám na mysli knihovnici Radku Mecnerovou, autorku projektu „Putování za knihou“, Janu Rejskovou, Jaroslavu Pachovskou a Jarmilu Hronovou, učitelky ZŠ Opočno, ale i rodiče. K prvnímu střípku přibývají další a další, až se nakonec složí do jedné nádherné mozaiky.

Božena Tymichová

Z křtu knížky Cesta do Vesmíru v Opočně.

Věra Voborníková (knihařka), Božena Tymichová, Pavlína Hrnčířová a starosta Štěpán Jelínek při křtu.

Čas plenérů - Je polovina prázdnin, i čas plenérů se láme do druhé půli. Přemýšlím o těch, co už proběhly i o těch, které se chystají. Prvním, jehož závěru a vernisáže jsem se zúčastnila, byl velký (okolo 30 účastníků) česko-polský plenér organizovaný bývalou kolegyní (učitelkou) a výtvarnicí Evou Šinkmanovou na počátku května v Nové Pace, podporovaný a financovaný městem.

Na počátku června se konal už tradiční plenér v Polsku, v Bielawě, tentokrát v menším rozsahu (11 účastníků) z Polska a Čech. Z Čech se zúčastnila Eva Šinkmanová, Margita Nedomlelová a já. Jeho součástí byl kromě závěrečné vernisáže i večer poezie, jehož se zúčastnily děti školy, v jejíž budově má svou klubovnu Sdružení přátel Bielawy. Plenér organizovala Ewa Glura, výtvarnice a vedoucí Sdružení a podpořilo město, Sdružení a sponzoři.

Po návratu z Polska jsem nabídla možnost k setkání a tvorbě výtvarníkům i autorům z Čech i z Polska. Vystřídalo se tu víc než deset lidí. Možná se nám podařilo vzbudit zájem i naší starostky a pracovníků kultury v Broumově, všude tam, kde se mí přátelé objevili s malířskými stojany a štětci. Moc bych si přála, aby se příští rok uskutečnil mezinárodní plenér v Křinicích nebo v Broumově. Víím, že zájem ze strany účastníků by byl a tak jen doufám, že se najde i podpora ze strany obce a města.

Už potřetí jsem byla pozvána na plenér organizovaný Mirkem Ogińským na konci července, jehož pořadatelem bylo tentokrát město Swierklaniec a spoluorganizátorem okres Tarnowské Góry. Plenér probíhal v příjemném prostředí zámeckého parku. Žel zámek nazývaný Malá Versail byl ke konci války rozbořen a v 60. letech kompletně srovnán se zemí. Zachovala se část parkové architektury a Palác Kawalera. V jeho sálech jsme měli snídaň a večere a také závěrečnou výstavu a raut. Součástí plenéru byla návštěva dílny výtvarnice a dekorátérky Beaty Hetmańczyk a keramika Jerzy Szleger. Rovněž jsme se zúčastnili vernisáže výstavy prací z předchozích plenérů v galerii obchodního centra Agora ve městě Bytom. Plenér byl mezinárodní, s účastníky z Německa, Belgie, Velké Británie, Čech a Polska. Druhým účastníkem z Čech byl řezbář Petr Kysela.

Na stole mám přihlášku na Mezinárodní interdisciplinární plenér organizovaný v rámci Polsko-Českých dnů křesťanské kultury v polovině září v Kudowě a Bystřici Klodzké. Hodně přemýšlím, co vytváří onu zvláštní, jinde neopakovatelnou atmosféru plenérů. Snad je to společenství tvořivých lidí, kteří mají potřebu se podělit nejen o to, co vnímají, ale i o své zkušenosti. A také čas, téměř nevídané svobody, kdy je možné odložit jiné starosti, protože vše je zajištěno a zbývá jen se otevřít vnímání krajiny i lidí kolem. Mám mnoho přátel, které jsem poznala na plenérech a s kterými se na nich opakovaně a ráda setkávám. Snad stejně jako oni obohatili můj život, přispěla jsem i já svým malým podílem.

Věra Kopecká

UPOZORNĚNÍ REDAKCE BULLETINU KRUH:

Už nějaký čas v tiráží Kruhu žádáme členy, aby nám své příspěvky zasílali elektronicky ve WORDU (v text Editoru) velikost písma 12, v písmu Times New Roman – bez úspěchu. Snažte se nám ulehčit práci s texty. Zkuste se polepšit.

Milan Dušek, Jiří Faltus

- Pustil se do padělání bankovek. Z tisícikorun dělal stovky.
- Nikým neočekáván přišel jako na zavalanou.
- Z hygienických důvodů nasadil do holubníku asfaltové holuby.
- Za všechno co znám, vděčím lidem, kterým jsem nevracel knihy.
- Hemingway psal vestoje. Mně to nejde ani vleže.

AFORISMY Františka Uhra

OBSAH KRUHU 29

J. Černošková: Ilustrace s názvem Život a smrt.....	1
M. Dušek: Na slovíčko se Zdeňkem Jiráskem	2
Z. Jirásek: Verše ze sbírky Dívka s koblížky	4
J. Dvořák: Chodí pešek okolo	5
A. Šlechta: O štěstí.....	9
V. Kopecká: Miniportrét, Železniční trať v Bielawě	10
V. Sokol: Hrdina.....	10
O. Novotná: Nálada v Kamenné ulici, Letní čas.....	13
F. Uher: Neznámý básník, Čtenář	14
J. Jonáš: Města obkročená časem.....	15
A. Kordíková: Bretaň.....	19
V. Franc: Období sucha.....	20
J. Kratochvíl: Podzimní, Nepál „Nemasté“.....	23
L. Vavrečka: Úryvek z připravované knihy Hyperprostor.....	24

HOSTÉ KRUHU

A. Bartyňsky: Kámen	27
A. Pijanowska: Před bouří.....	27

STRÁNKY MLADÝCH A ZAČÍNÁJÍCÍCH AUTORŮ

H. Křivánková: Ralaon a Filip.....	28
M. Hojná: Rozhovor.....	30
L. Hrochová: Dívat se, divit se... ..	32

DODATEK K PARDUBICKÝM STRÍPKŮM

A. Riesslerová: Myšlenky na mrtvé	33
N.T. Linh: Modrá, červená, žlutá.....	38

VZPOMÍNÁME

J. Dvořák: Variace neznámená opakování.....	43
V. Brandejs: Podhůří, Pevniny	44

OHLASY A RECENZE

F. Uher: Z tvorby členů střediska	45
---	----

M. Dušek: První vlašťovka	48
J. Krečmer: Zdeněk Jirásek, básník a tvůrce Slatiňanských laskavých večerů..	49
M. Dušek: Vražedné vábení	50
D. Poláková: Slovo čtenářky	51

ZAZNAMENÁVÁME A KOMENTUJEME

Za Emilem Trojanem – Nové knížky našich autorů – Ocenění – – Nový časopis – Zprávy z oblastí	53
Aforismy: F. Uher	12, 18, 19, 26, 62
Fotografie: M.Dušek jun. – M. Procházka – M. Žantovský a další.	

KRUH, bulletin Střediska východočeských spisovatelů Pardubice

Ročník VIII. – číslo 29 – září 2012

Odpovědní redaktoři: Jiří Faltus, Milan Dušek

Obálka: Jiří Hrabinec, Miloslav Dušek jun.

Vytiskl: OFTIS s. r. o. v Ústí nad Orlicí

Příspěvky do Kruhu 30 zasílejte:

Milan Dušek – Helvíkovice 104, 564 01 Žamberk (proza a publicistika)

e-mail: spisovatel@milandusek.cz

Jiří Faltus – Zborovská 221, 563 01 Lanškroun (poezie)

e-mail: faltus.jiri@centrum.cz

Elektronicky ve WORDU (v text. Editoru) velikost písma 12, písmo Times New Roman.

Uzávěrka příspěvků: **31. října 2012**

Zveřejněné práce nejsou upravovány bez dohody s autorem.

PARDUBICE

**Toto číslo vyšlo za přispění Magistrátu Pardubice
a Krajského úřadu Pardubice.**